

Nr 3 2017 • maj - juni

pris 100 kronor

É Romani Glinda

Den romska spegeln

sommarens hetaste musikupplevelse

Folk Festival

5 Folk Festival under
Nationaldagsfirandet
i Skarpnäck

Den romska ledaren

Kära läsare. Det har väl inte undgått någon här i Sverige eller runt om i Europa att Rosa Taikon har lämnat jordelivet. Hon var Silversmidets Grand Old lady och även, inte minst, känd för sin aktivism för romers rätt i Sverige och Europa. Som om inte den sorgen var nog så lämnar även Borta Friberg jordelivet på sin 92 åriga födelsedag i Göteborg. Han och den övriga familjen skulle fira hans svågers födelsedag och samtidigt sin egen. Jag tror att Borta dog lycklig, troligen med ett smil på läpparna efter att ha firat sin födelsedag kvällen innan tillsammans med familjen. Sonen Hans fann sin far i sängen på morgonen. Borta hade inte visat något tecken på sjukdom, bara somnat in. Trots att det inte är många veckor sedan de bägge släktingarna avled, är saknaden stor och kommer så vara i framtiden.

Längtan efter den verkligt varma sommaren är stor. Familjen har inte kunnat utnyttja den nybyggda altanen i den utsträckning som sig bör. Det har varit alldeles för kallt för intagande av morgonkaffe och kvällsmiddag. Konstig att det är grundvattenbrist på vissa ställen i Sverige. Jag tycker att jag liksom den lilla indianpojken i boken om Hiawatha har ett regnmoln hängande över mig. Den gamla husbilen står körklar, men har ännu inte varit utanför tomten.

Men 5 Folk Festival har ju hittills haft tur med vädret. Inte en regndroppe föll den 6 juni under nationaldagsfirandet som gick av stapeln tillsammans med 5 Folk Festival i Skarpnäcks kulturhus. Samma tur hade vi den 5 juli i Kungsan, trots att ett svart orosmoln passerade parken utan att släppa en droppe vatten på våra eminenta artister. Dagens höjdpunkt var på scenen. Två utländska band gästade Sverige. Romengo från Ungern och The Klezmatics från USA. En dansant publik intog dansgolvet nedanför scenen

med hänryckning och glädje. Förvånansvärt många kunde dansa efter den romska och den judiska klezmermusiken.

Ja så var det ju det här med Polisens kringresanderegister över romerna. Justitiekanslern anställer personal som ska diarieföra alla ersättningsansökningar om utbetalning av skadeståndet. JK räknar med att utbetalningarna ska börja på senhösten.

Det verkar inte gå bra för Stockholms stad som romsk utvecklingskommun. Samrådsgruppens sju delegater droppade av projektet en efter en och till slut avgick alla fyra kvarvarande delegater samtidigt. Det finns meningsskiljaktigheter i arbetet om romsk inkludering och den romska samrådsgruppen har skrivit till regeringen för att till dem berätta om sitt missnöje.

Den romska kulturklassen i Enskede som vi alla tog för givet hade stängts rullar tydligen vidare med hot om mijonböter.

Ännu en teateruppsättning av Katizi har satts upp i Haninge. Den här gången var det Ormteater som hade satt upp en pjäs som handlade om när pappa Taikon kommer och hämtar Katizi från barnhemmet. Teatern spelade sin sista föreställning den 1 juli. Vi jobbar på att få till en specialanpassad föreställning som ska avsluta É Romani Glindas årliga Romska kulturdagar i Skarpnäcks Kulturhus som rullar igång den 6 september och slutar den 9 september. Observera att den här gången flyttas kulturdagarna från Sensus lokaler på Medborgarplatsen, till Skarpnäcks kulturhus. Program och inbjudan kommer till alla våra läsare.

Jag vill passa på att be om ursäkt för detta sena sommarnummer som dröjt på grund av nyhetstorkan i maj.

Fred Taikon

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91

E-mail: info@romaniglinda.se

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion:

Rosario Ali Taikon, Bengt O Björklund,
Veronika Portik, Mia Taikon och Gertrude Nilsson Björklund

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten: mia@romaniglinda.se

Vår bidragsgivare

Statens Kulturråd

Tryck: Carlshamns tryckeri

ISSN 1651-3258

Missa inte!

8 Den 6 juni inleddes 5 Folk festival i Skarpnäck. Här dansar Rosmari Caldaras.

24 Rosa taikon gick bort i början av juni i år.

13 Janiche Opsahl har gått i pension.

14 Baki Hasan har åter hållit i den årliga konferensen om det romska språket.

I detta nummer kan du läsa om

DEBATT

4 Hans Caldaras skriver om att en slant i tiggarens mugg gör skillnad.

ÉRG TAR EN LATTE MED

5 Giuliana Michaj, en ung romsk tjej som blivit jurist.

SKOLVERKET

6 Skolverket har fått ett nytt regeringsuppdrag att se till att lärarna följer läroplanen.

5 FOLK FESTIVAL

8 Nationaldagen blev som vanligt upptakten till årets Festival.

AVTACKNING PÅ UR

13 Janiche Opsahl har gått i pension.

SPRÅKRÅDETS ÅRLIGA KONFERENS

14 På årets konferens talade bland andra Marcel Corthiade.

BARNBIBLIOTEK FYLLER ÅR

17 Det romska barnbiblioteket i Bukarest firade ett år med tårta till alla barnen.

FÖRDJUPNING I BRÅS STATISTIK

18 Hatbrottsstatistiken ska komma varannat år och analyseras mer.

POLISEN BACKAR

20 Stockholmspolisen gör om folder med tiggande romer efter att Civil Rights Defenders och ÉRG varit på besök.

SAMRÅDSGRUPP AVGÅR

22 Den romska samrådsgruppen i Stockholm har avgått.

BENNIE ÅKERFELDT

23 Skriver om Borås och romsk delaktighet.

ROSA TAIKON HAR GÅTT UR TIDEN

24 Den kända aktivisten och silversmeden Rosa Taikon har avlidit vid 90 års ålder.

MALMÖSIDORNA

30 Om ordböcker och RICS.

BÖCKER

30 Den romska pianstämmaren och boken om Daniel.

BORTA HAR GÅTT BORT

30 Den romska kulturpersonligheten Borta har lämnaat oss.

En slant i muggen gör stor skillnad!

Replik till Åsa Regnérs debattartikel i Aftonbladet från den 7 juni där hon vidhåller vikten av att inte lägga några pengar tiggarnas muggar. Hon litar på att det samarbetsavtal som finns sedan två år mellan Sverige och Rumänien med fokus på barns rättigheter, jämställdhet och social välfärd gör större skillnad.

Det är förvånansvärt att ett stadsråd tar sig rollen att indirekt offentligt läxa upp oss hur vi ska spendera våra personliga bidrag till nödställda människor.

Åsa Regnérs har vid flera tillfällen gått ut med att hon minsann inte ger någon peng i koppen till en tiggare.

Ett egenmäktigt uttalande som hon stolt står för och uppenbarligen hoppas få gehör för hos den stora massan att vända de nödställda ryggen, förmodligen i förhoppning om att "tiggarna" då återvänder till sina hemländer illa kvickt.

Hon vädjar att vi istället borde stödja hjälporganisationer, eftersom de nödställdas situation verkar hon se som ett problem som inte går att lösa här och nu.

Vi som har en annan syn och som stöttar tillförlitliga biståndsinsatser, som till exempel föreningen HEM som tar upp strukturella problem som hjälpinsatser i de nödställdas hemland och här, har sett att de bidrag de nödställda från Rumänien och Bulgarien kunnat samla in här har betytt mycket för att lindra familjens svåra situation där hemma i form av bättre boende, näringsrik föda så att barnen ska kunna tillgodogöra sig undervisningen i skolan, ha rena kläder och sanitära möjligheter att sköta sin hygien för att inte drabbas av kränkning och misshandel i skolan.

Regnérs talar om att sysselsättning är den primära vägen ut ur fattigdom och social utsatthet och om betydelsen av utbildning. Det är självklarheter som

ingen ifrågasätter, men så länge dörrar är stängda i hemlandet för dem som kommer hit och vädjar om stöd

och förståelse för den antiziganism och den akuta fattigdom de drabbas av i hemlandet, är förhoppningarna mycket små att en förändring till det bättre kommer ske inom en överskådlig tid. Lidandet och utsattheten kommer fortgå!

Jag vill inte på något sätt uppmuntra till "tiggeriet", men situationen är nu sådan att de nödställda har inget annat val än att be om en slant för att överleva, eftersom utbildning saknas och därmed har de inte en chans att få ett arbete. Även utbildade romer är diskriminerade på arbetsmarknaden. Därför finns det skäl till varför vissa av dem vänder sig direkt till oss i hopp om en sista utväg ur fattigdomen.

Men enligt ministern gör vi fel att ge en peng i koppen och hjälpa här på plats, eftersom hon verkar förlita sig blint på sina politiska kollegor i Rumänien som förnekar att det råder rasism och diskriminering av romer i deras land.

Det är tråkigt att den minister som skulle bidra till konstruktiva lösningar av de problem de nödställda kämpar med i vår gatubild, att hon som är ansvarigt stadsråd, använder sin plattform med en moraliserande ton för att driva på budskapet att inte hjälpa i form av att ge

pengar i koppen, eftersom hon uppenbarligen vill få oss tro att det gagnar "tiggarna".

Det hjälper inte att hon som regeringens ansvarige vill framstå som oförstående i frågan och nådigt säger att vi naturligtvis får välja själva om vill ge en slant.

Eftersom hennes budskap förhalar lidandet och triggar illasinnade att begå olika typer av hatbrott och övergrepp gentemot de nödställda, något som har ökat markant under de senaste månaderna här i landet, som hon naturligtvis inte ska skuldbeläggas för, men vi vet av erfarenhet att uttalanden som hennes resulterar i fritt spelrum för fientliga uttryck i ord och handling.

Lyckligtvis struntar många i Åsa Regnérs moraliserande pekpinnar, och lystrar hellre till författaren Hédi Fried, överlevare från Auschwitz koncentrationsläger: "Ingen kan förbjuda mig att ge pengar till en behövande. Vill jag ge, så gör jag det. I lägret tvingades jag lyda, och sen jag blev fri, är jag olydig"

Hans Caldaras
artist, författare och aktivist.
2017 06 20

ÉRG TAR EN LATTE MED:

Giuliana Michaj

Giuliana Michaj är född och uppvuxen i södra Stockholm med mamma, pappa och sin 4 år yngre bror. Hennes familj tillhör gruppen polska romer. Hon är utbildad som jurist.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Vi träffar Giuliana på ett fik i Fasta. Det är en trygg tjej som lyser av tillförsikt.

– Jag har alltid varit en positiv, nyfiken person som gillat att upptäcka nya platser och träffa nya människor. Redan som ung uppmärksammade jag orättvisor och har alltid känt en motivation att lära mig mer om världen.

Musik, dans och sång har alltid varit en stor del av Giulianas liv.

– Jag har gjort allt från att dansa polsk folkdans, spela piano, sjunga i kör, till att lyssna på min farfar Witt Michajs konserter. Honom är jag mycket stolt över.

När blev du engagerad i den romska frågan?

– Den romska frågan mer specifikt blev jag engagerad i under min tid på Svenska ambassaden i Warszawa. Jag skulle skriva underlag, bland annat en rapport om minoriteters situation i Polen, däribland romers. Där fick jag möjligheten att träffa dåvarande integrationsminister Erik Ullenhag, träffa en rad olika representanter för nationella minoriteter samt närvara vid kunskapsgivande möten.

Giuliana har arbetat på olika platser, både i Europa och USA.

– Det har varit allt från att efter juristexamen åka till USA och assistera den nationella samordnaren för försvaret för dödsdömda fångar i USA till en polsk kontrollmyndighet på länsnivå. En av de mest spännande arbetsplatserna var Sveriges ambassad i Warszawa. Att få en inblick i den diplomatiska världen och få coaching är verkligen värt guld.

Alla dessa erfarenheter, menar hon, har gett henne en bättre helhetsbild över hur juridiken fungerar och erfarenheterna har format henne till den hon är idag.

Men varför blev det just juridik?

– Jag valde det samhällsvetenskapliga

programmet på gymnasiet i Stockholm, eftersom jag alltid gillat språk och humanistiska ämnen. Jag visste att jag skulle söka till juristutbildningen senare, då jag alltid velat hjälpa människor. Så blev det också. Jag gick ut gymnasiet med friheten att välja var jag ville studera. Jag fick en plats på juristprogrammet på Uppsala universitet, men avböjde efter att ha kommit in på ett engelskt universitet.

Fyra år senare hade hon en juristutbildning med färdigheter, erfarenheter och kunskaper hon bara kunnat drömma om. Det var tufft men oerhört lärorikt.

– Det unika med den engelska utbildningen var att den var rättighetsbaserad och hade stor verklighetsförankring – så kallad law-in-context. Studenterna var från hela världen och det främjade mångfalden. Alla fick en mentor som verkligen engagerade sig i ens personliga och akademiska utveckling – jag håller kontakten med min än idag. Där engagerade jag mig i olika föreningar, däribland för mänskliga rättigheter; ett projekt var att hjälpa arbetstagare med deras juridiska problem.

Berätta lite om

Agera

Kvinnojour. Vad gör du där?

– Vi startades 2014 och arbetar för att hjälpa kvinnor och barn som har upplevt eller upplever våld i nära relation, vare sig det är från en partner, familj eller anhörig. Vår ambition är att

Allt du inte visste om

Giuliana Michaj

Vilken bok ligger på nattduksbordet? *Paolo Coelho, Segraren står ensam.*

Ser du upp till någon? *Min mormor. Hon var/är den starkaste kvinnan jag någonsin mött.*

Vilken film såg du senast? *Interstellar.*

Vilken är din favoritmaträtt?

Polska piroger och en god soppa.

När var du på semester senast? *London i mars månad.*

Gillar du sport? *Ja! Basket och dans*

Vilken är din bästa sida?

Analytisk, ödmjuk, empatisk.

Har du några dåliga sidor? *Otålig.*

skapa ett samhälle fritt från våld. Vi bedriver en stödverksamhet, en telefonjour och erbjuder ett skyddat boende.

Giuliana arbetar i Samrådet med regeringen.

– Vi är i början av vårt arbete, det är en process, och starten kan kännas långsam, men jag vill bidra med att granska och tycka till - med ett granskande förhållningssätt från en jurists perspektiv. Det fantastiska är att Samrådsgruppen består av olika individer med olika färdigheter och erfarenheter – vilket gör att vi har intressanta diskussioner och kan hjälpa regeringen med insikt där det behövs.

Ida Apelmo, Baki Hasan, Madeleine Médoc, Stig-Ove Johansson Lundahl, Eleonor Frankemo och Susan Berg.

Fakta:

Regeringen uppdrar åt Statens skolverk (Skolverket) att genomföra insatser för att öka kunskapen i skolan om de nationella minoriteterna, med fokus på romer.

I uppdraget ingår att

- Sprida information och kunskap via befintliga kanaler, exempelvis genom nätverk för ämneslärare eller läs- och skrivutvecklare, myndighetens webbplats och nyhetsbrev.
- Genomföra en riktad insats till ett antal kommuner som innebär att lärare och utvecklingsledare får kunskapsstöd och nätverk för sitt arbete med att öka kunskapen om de nationella minoriteterna, med fokus på romer. I insatsen ingår att undersöka vilken form av stöd som de kommuner som har ett pågående arbete för romsk inkludering har, för att därefter ta fram och erbjuda ett stödpaket för ändamålet.

Källa: Regeringen

Lärarna måste kunna mer om romer

I slutet av maj höll skolverket ett samverkansmöte för att se över hur man bäst kan fullfölja det nya regeringsuppdrag som man har fått. Det handlar om hur man bäst kan se till att landets alla lärare får bättre förutsättningar för att kunna leva upp till det som står i läroplanen, att de i detta fall ska få bättre kunskap om romer, romsk kultur och historia.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

På plats i Skolverkets lokaler fanns både romer och resande för att bidra med förslag till hur man bäst kan se till att skolor får det stöd de behöver när det gäller att undervisa om romer som nationell minoritet.

Anna Österlund, enhetschef på Skolverket, arbetar med nyanlända och flerspråkiga.

– Vi har nu samlat ihop en del av verksamheterna.

Madeleine Médoc har jobbat med flerspråkiga barn i många år i Växjö kommun.

– Nu jobbar jag med de nationella minoriteterna här på skolverket. I den här nya enheten har vi jobbat i några månader nu med det nya regeringsuppdraget.

De verktyg som finns idag för att sprida information är de samordnare eller brobygg-

gare som finns ute i kommunerna, olika nätverk för ämneslärare, det nationella centret för språk-, läs- och skrivutveckling, skolverkets webbplats och nyhetsbrev.

Eleonor Frankemo som är lärare i svensk romani och ordförande i Latijo Drom Riksorganisation föreslår att Skolverket använder sig av de romska och resande organisationer som finns ute i landet. Hon menar att där finns det mycket kunskap och kompetens.

Sonny Jenfjord från Resandefolkets riksorganisation påtalar de misstag som gjorts tidigare och pengar som försvunnit.

– Nu handlar det om det nya uppdraget som vi har fått, förtydligade Anna Österlund.

Baki Hasan från Språkrådet fyller i.

– I och med uppdraget får vi nya möjligheter att driva på utvecklingen.

Ida Apelmo från Skolverket understryker att en del i arbetet är att se vad som har gjorts tidigare och Eleonor tryckte på vikten av all fakta måste vara korrekt.

Ida berättar att de startade sitt arbete med att göra en enkät.

– Tjugofem kommuner ringdes upp, de kommuner som är med i Länsstyrelsens nätverk för romsk inkludering.

Brobyggarna har bland annat påpekat svårigheter att få tillträde till skolan.

Fred Taikon påpekar att biblioteken har en uppsökande skyldighet.

– De ska skapa mötesplatser för de nationella minoriteterna, även om de inte har några i kommunen.

Fred som länge förespråkade en romsk skolinspektör menar att det är dags nu.

Eleonor underströk att brobyggarna får dra ett mycket tungt lass.

– De ska vara överallt. De flesta brobyggare är nyanlända romer från lovara- och arliggrupperna. Det finns inga brobyggare från resandegruppen. De nyanlända har inte den svenska tillhörigheten som lett till nationell minoritetsstatus.

Anna sätter åter fokus på dagens fråga.

– Lärarna har idag inte den kunskap

som krävs när det gäller romer. Det är det vi ska se till att de får. Det är om det regeringsuppdraget handlar.

Stevo Kuzikov berättade om bristen på modersmålslärare för bland andra resande i Skåne. Fred Taikon underströk att det är viktigt att resandes organisationer kontaktas.

– Det är viktigt att både kaale och resande blir mer synliga.

Elvis Stan är brobyggare i Helsingborg.

– Det är lite av en brobyggares roll att ge lärarna i sitt område information om den romska historien och kulturen. Vi ska föreläsa om alla grupper. Ibland händer det att det kommer fram resandebarn efter mitt föredrag och berättar att de är resande.

Så vilket stöd behöver lärarna? Vad finns det redan som de kan använda?

– Jag tycker att det är viktigt att vi

använder den förenklade versionen av vitboken som Kommissionen mot antiziganism tog fram.

Eleonor påpekade att det är viktigt att ha en romsk referensgrupp som kan vara till hjälp när man ska ta fram material som är bra.

– Nu ska vi ta ställning till hur vi ska förhålla oss till den förenklade vitboken, säger Ida Apelmo.

Fred Taikon menar att redan i lärarutbildningen borde lärarna få lära sig allt om de fem nationella minoriteterna. Han påpekar samtidigt att han tycker att man stått och stampat på samma plats i tjugo år nu.

Eleonor tycker att det inte ska vara så svårt att skapa en hemsida där alla de resurser som finns för de nationella minoriteterna listas.

Även Stevo anser att det är viktigt att Skolverket kontaktar de romska organisationerna ute i landet för att få hjälp.

– Vi har kunskapen och kan sprida den till skolorna.

Ida ser en poäng med detta.

– Men det är svårt att nå ut med kunskap till alla, både generellt och riktat. Det är viktigt att utnyttja de romska resurser som finns ute i kommunerna.

Men med en budget på en halv miljon kronor kan man nog inte förvänta sig några större mirakel. Samtidigt står det i läroplanen att lärarna är skyldiga att lära ut om de fem nationella minoriteterna.

– Men gör de inte det så straffas de inte. Det är det vi måste ta tag i, säger Madeleine Médoc.

Baki Hasan inflikade.

– En halv miljon är inte mycket men det går att göra något viktigt som att ta fram konkreta sätt att sprida kunskapen till lärarna.

ÉRG kommer att följa frågan under året.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Sirocco

5 Folk Festival 2017

Återigen har 5 Folk Festival samarrangerat festligheterna under nationaldagsfirandet i Skarpnäck den 6 juni. Det var samtidigt en rivstart för de kommande två festivaldagarna i Kungsträdgården.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Årets upplaga gick liksom förra året av stapeln i härligt solsken. Festiviteterna inleddes med Sanbomba sambaorkester, ett pampigt sambagång som vandrade runt Skarpnäcks kulturhus med sina olika trummor. Det var mycket uppskattat. Härligt med så många rytmiska brudar.

Konferencierer för dagen var Dharana Favilla, kultursamordnare i Skarpnäck och Mia Taikon, projektledare för 5 Folk Festival.

– Eftersom det blev en sådan stor succé förra året gör vi det än en gång med 5 Folk Festivalen, sade Dharana.

Mia var på gott humör och skojade med publiken och undrade om de visste vilka de fem nationella minoriteterna är. Det var inte många som kunde svaret.

– Det är därför vi arrangerar den här

festivalen. Förra året var mycket lyckat och vi tyckte det var jätteroligt att komma hit.

Precis som tidigare år erbjöds publiken gratis danskurser i olika danser från de fem minoriteterna.

Ewa Larsson, stadsdelsnämndens ordförande, öppnade formellt festivalen.

– 1983 blev den 6 juni Sveriges nationaldag. Innan dess kallades dagen för Svenska flaggans dag. Det här är demokratins dag i ett fritt land.

Hon avslutade med att läsa en egen

Mia Taikon och Peter Bothén från Stallet, medarrangör av 5 Folk Festival.

Gålmuk

dikt vars slutord var "... vi är alla ett."

Några elever från Kulturskolans dansklasser dansade framför scenen med stor inlevelse. Mia Taikon bjöd sedan upp Fred Taikon som berättade om projektet "I Stadens utkant", ett projekt som handlar om att lyfta fram romernas gamla boplatser i Stockholm.

Det judiska bandet Sirocco intog sce-

nen med sångerskan Sofia Berg-Böhm och hennes musiker. Det är lätt att förälska sig Sofias smekande, melankoliska och smäktande röst när hon sjunger på jiddisch, hebreiska och ladino. Det blir lite speciellt när hon sjunger på arabiska. Där någonstans finns något stort. Hennes musiker är otroligt lyhörda och skickliga. Varje not, varje

slag är så precist som det går.

Gålmuk med rötter i Sápmi och Norrbotten spelade och sjöng traditionella folkvisor, kamplåtar, jojkar och annat. Gålmuk består av Anders Hällström på dragspel och fiol och Nik Märak och Nilla Märak som sjunger och jojkar.

När man lyssnar på Gålmuk, som betyder tre tillsammans på lulesamiska, dyker det

Mirja Palo

Folk'Avant

upp bilder av storslagna landskap och renar på sommarbete, på forsar och fjällsjöar. Systrarna Märak spritter av livslust och glädje och det är svårt att stå still när man lyssnar. Och de har några budskap också.

– Vi vill inte ha några gruvor i Sápmi eller någon annan stans.

De avslutade med sången ”Högt över fjället flyger en ko”.

Det tredje inslaget stod Mirja Palo för.

Hon fick representera tornedalingarna. Hon stod själv på scenen med sin kantele, ett triangelformat stränginstrument av cittratyp. Hon var klädd i någon form av vackra traditionella kläder. Hon har en

Det var mycket som under dagen, tjejer från kuturskolan dansade, finklädde damer i minoritetstältet, Eva Larsson, ordförande i Stadsdelsnämnden talade och det hela inleddes med trummor.

Hans Caldras och Roma hot band

röst skör som glas och hon loopar kante-
lens metalliska slingor och sin sång och
bygger vidare till något stort och mäktigt.
Det är modernt, det är poetiskt. Kante-
lens ljud stiger som bubblor eller källvatten i
den varma solen. Det är fascinerande hur
hon håller reda på alla ljudlager.

Folk'Avant är det sverigefinska bidra-
get. Det är tre tjejer med sina rötter i den
nordiska folkmusiken, men de fokuserar
på eget musikmaterial.

Det är vacker stämsång och klingande
toner.

– Vi är här för att stärka de fem natio-
nella minoriteterna och fira att det är den
svenska nationaldagen, sade en av tjejerna.

Det var Hans Caldras och hans Roma
hot band som fick avsluta festivaldelen
av firandet i Skarpnäck. Hans berättade
lite om romernas situation i Sverige, om
hur hans familj kom till landet i slutet på
1800-talet.

– I vår familj firade vi svenska flag-
gans dag. Vi var ju födda i det här landet.

Han inledde med en sång till sin
mamma.

Inför nästa låt tog han upp de romska
tiggarnas situation i Sverige.

– De vill bara bli synliga.

Och han nämnde sin nyligen avlidna
kusin Rosa Taikon.

– I hela sitt liv har hon kämpat mot
rasism och fördomar. Hon var också en
stor konstnär.

Han sjöng en sång med stort allvar till
hennes minne.

Musikerna i bandet levererade som
vanligt på toppnivå. Christer Langborns
solospel är av yppersta klass.

Festivalen var slut, men aktiviteterna
fortsatte ännu ett tag i parken runt
Kulturhuset. Till Minoritetstältet var det
många som hittade. Kanske för att pop-
cornen och kaffet var gratis.

Rosmarie Caldaras

Gabriela Gutarra

Juliana Dubecki

Det var många som kom till minoritetstältet.

Diskriminering inom arbetslivet

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering i arbetslivet. Skyddet mot diskriminering gäller i alla situationer som har samband med arbetet och även sådant som händer utanför arbetet om det har ett samband med arbetet. Skyddet mot diskriminering gäller oavsett om du är anställd, frågar om eller söker ett arbete, söker eller gör praktik, eller är inhyrd eller lånas in för att arbeta.

Det är arbetsgivaren som ytterst har ansvar för att ingen diskrimineras på arbetsplatsen.

Ett av DO:s prioriterade områden är att verka för lika rättigheter och möjligheter och motverka diskriminering i samband med rekrytering.

Frågor om diskriminering?

Ring till DO på telefonnummer 08-120 20 700.
Telefonupplysningen har följande öppettider:

- Måndagar 13.00–15.00
- Onsdagar 9.30–11.30
- Fredagar 9.30–11.30
- Helgdagar och klämdagar stängt

Det går också bra att mejla till DO på adressen do@do.se.
Mer information hittar du på www.do.se.

Janiche Opsahl går i pension

Att Janiche Opsahl är en mycket uppskattad och älskad medarbetare och vän gick inte att ta miste på när hon avtackades i UR:s lokaler nyligen. Det var knökfullt och talen avlöste varandra i två timmar.

Text: Bengt O Björklund Foto: ÉRG

Janiche Opsahl har varit verksamhetsstrateg mångfald på Utbildningsradion. Ända sedan 1984 har hon arbetat på SVT och UR, men hon kommer ursprungligen från film och teaterbranschen. Frågan om tvåspråkighet har hon varmt om hjärtat då hon själv är född och uppvuxen i Norge fram till hon var 10 år. Hon är fortfarande norsk medborgare.

2008 fick Janiche Opsahl uppdraget av UR att inleda dialogmöten med de nationella minoriteterna och hon handplockade deltagare med kompetenser och erfarenheter av språk, kultur och utbildningsfrågor.

Nu har hon gått i pension.

Lovtalen ville aldrig ta slut den här eftermiddagen. En efter en gick de fram, medarbetare och vänner. Ord som sades var "kunskapstörstig", "lätt att samarbeta med" och "så samtida". Den nya strategichef Cecilia Roos har bara varit på plats i några veckor.

– Lite konstigt att stå här idag efter att ha varit på plats i fyra veckor. Det känns snarare som om vi har känt varandra i fyra år. UR har kommit långt när gäller arbetet med de nationella minoriteterna. Nu måste de andra två bolagen öka sitt arbete. Vi ska förvalta det som du har lärt oss. Det är vår avskedspresent till dig. Blommorna blev allt fler och presentbordet dignade. Även Domino Kai var där. – Det känns fantastiskt att vara en del av ditt avsked, men det är också med en viss sorg jag står här. Jag mötte dig första gången 2008 och fick direkt känslan av att "henne vill jag jobba med". Mina ord om dig är "rättighetsperspektiv" och "pliktkänsla".

Det fanns videohälsningar också från några ur de nationella minoriteterna. Rosario Ali från ÉRG talade också. Han var med redan vid starten av den romska referensgruppen 2008.

– Mycket har sagts, men ett bevis på att du är genuint intresserad är att du hela tiden vill utveckla frågorna. Inget blir avslutat, allt fortsätter. Han överräckte en trave böcker från ÉRG förlag. Till slut tog talarna och lovorden slut. Janiche såg helt matt ut.

– Jag är helt överväldigad och det känns märkligt att ni alla sitter kvar efter två timmar. Det är som på en begravning och man tänker varför fick inte den där personen höra allt detta när hon levde. Men det har jag fått! Tacka alla mina vänner bland de nationella minoriteterna som jag har haft glädjen och förmånen att lära känna genom åren.

Rosario Ali överlämnar några böcker.

Selahetin Kruezi

Romska på stort allvar

För nionde året arrangerade språkrådet sin årliga konferens om det romska språket. Även den här gången i samarbete med Skolverket och det var i Skolverkets lokaler på Fleminggatan man höll till den här gången. Bland gästtalarna fanns den bulgariske professorn i lingvistik Marcel Courthiade.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Martin Sundin general direktör vid Institutet för språk och folkminnen invigde årets språkvårdsseminarium i romska.

– Det är bara sextio år sedan romer fick samma rättigheter som alla andra, men idag är de sedan sjutton år tillbaka en nationell minoritet med ett nationellt minoritetsspråk som vi ska tala om idag. Jag är mycket stolt över att vi nu kan lyfta kunskapen om det romska språket. Vår vilja och vår ambition är höga. Tillsammans kan vi åstadkomma förändringar, sade han.

Harriet Kowalski, chef på Språkrådet, såg på de kommande två dagarna som en fest.

– Vilken möjlighet! Språket är i fokus! Det viktiga med språkvård är att den måste vara i ett sammanhang och det är viktigt med en referensgrupp som kan ge förslag. Och det är viktigt med nätverk som Skolverket och UR till exempel, men

även myndigheter, kommuner, organisationer, forskare och modersmålslärare.

Hon menade också att det är viktigt att dokumentera språket och på språkrådet tar man därför fram lexikon och ordböcker. Man spelar in de som kan tala romani och man samlar på berättelser och historier om mat, fester, bröllop och musik.

– Vi gör också enkäter för att se hur tillgängligheten till hemspråk ser ut och vad det finns för information på romska hos kommuner och myndigheter. Det är också språkvård.

Madeleine Médoc från Skolverket önskar att hon var flerspråkig.

– Men jag får nöja mig med det som jag har.

Hon berättade om Skolverkets arbete med romer och det romska språket och de pågående brobyggargroutbildningarna.

Även Ida Apelmo arbetar på Skolverket. Hon jobbar med regeringsup-

pdraget som ska se till att lärarna lever upp till det som står i läroplanen, att undervisa om de fem nationella minoriteterna.

Nermina Wickström är undervisningsråd på Skolverket.

– Vi har tagit fram ”Nya perspektiv inom ämnet modersmål”, ett stödmaterial som belyser Skolverkets arbete med ämnet modersmål och språkrevitalisering. Syftet med undervisningen i ämnet modersmål är att eleverna utvecklar kunskaper i och om sitt modersmål.

All forskning visar att exponering till sitt modersmål är mycket viktigt.

– Just nu pågår en stor utredning om vad som behövs för att stärka de nationella minoriteterna.

Om Myndigheten för tillgängliga medier och deras arbete med Romska talade Junko Södermanom.

– Det är bara två procent av svenskarerna som har hört talas om vår myndighet, men vi är en statlig myndighet med statliga uppdrag.

På myndigheten producerar man talböcker för de med nedsatt läsförmåga eller lässvårigheter.

– Vi har ett förlag som ger ut lättlästa böcker, hittills bara på svenska, men till höst kommer en på arabiska. De som behöver talböcker får vända sig till sitt bibliotek som i sin tur vänder sig till oss.

Eventuellt kommer en satsning på romska 2018, berättade Junko Södermanom.

Baki Hasan, språkvårdare med ansvar för romskan på Språkrådet, är mannen bakom konferensen.

– Jag tror att det arbete som vi gör är unikt. Vi har haft experter, lingvister och språkvetare från olika länder under våra konferenser och jag har inte hört talas om något liknande arbete, men ute i Europa finns det olika romska lärarutbildningar och utbildningar till brobyggare. I många länder är dock erkännandet av det romska språket bara på papper.

Språkvården på Språkrådet är ett regeringsuppdrag.

Baki fortsatte med att mer specifikt berätta om sitt arbete.

– Vi har tappat mycket av det romska ordförrådet och det har blivit omodernt att använda sig av gamla ord.

Språkrådet ska främja alla romska dialekter.

– I framtiden kommer det att finnas skrivregler för den skrivna romskan, men just nu råder det kaos i den romska ortografin, även här i Sverige.

Alla romer är inte så bra på att tala sitt språk.

– Vi vill att romskan ska vara vårdad, aktuell och begriplig. Men eftersom vi saknar en gemensam ortografi är det inte så. Därför kommer vi inom kort med nya skrivregler i en harmonisering av språket. Poängen med en gemensam ortografi är att alla kan se att vi tillhör samma språk.

Olika romska språkgrupper använder olika låneord.

– Det gör det svårt ibland. Om vi enbart skulle använda romska ord skulle vi alla förstå varandra helt.

Många ord är så gamla att trots att de inte har indiskt ursprung tillhör de romskan idag.

Jon Pettersson, ordförande i Frantzwagner sällskapet, berättade om ett projekt i svensk romani som ska utmynna

Martin Sundin

i en ordlista och Mirsad Sahiti berättade om det pågående projektet 12 frågor. Om detta kan man läsa på Malmösidorna.

Om romskan i Danmark talade Selahetin Kruezi, läroboksförfattare på romska.

– Det finns en efterfrågan efter att få lära sig romska i skolan, men det är få som har tillgång till sitt romska modersmål.

Han berättar att många romer är rädda för att bli intervjuade eller vara med i något program.

I Danmark finns det cirka 15 000 romer idag.

– Många av dem är rädda för att bli generaliserade av danskarna. Därför vill de inte ha romska skolor eller förskolor.

Han visar upp de nio böcker som han själv har tagit fram. Bland dem finns både romsk poesi, läroböcker i romska,

Harriet Kowalski

matematik på romska, ett lexikon som tar upp historia och kultur och en sagobok på romska med ordförklaringar.

– Det finns många ord som är glömda och barnen behöver inte fråga sina föräldrar vad de betyder när de läser boken.

Marija Aleksandrovic, professor i romska vid Högskolan i Vrsac i Serbien, tala om hur det är att arbeta med det romska språket och litteraturen.

– Arbetet med att lära ut romska i Serbien startade på 70-talet. År 2000 ökade antalet elever i arli och gurbeti. Då ville man att romska skulle skrivas med kyrilliska bokstäver som är det skriftspråk som används i Serbien.

Hon tycker det är bra att barnen kan skriva romskan med både kyrilliska och vanliga bokstäver.

– Förra året hade vi 820 elever som lärde sig romska. Vi har olika kurser i

Tv Madeleine Médoc, Ida Aplemo och moderatör Viveka Sajin.

Under Junko Södermanom

Och till höger Baki Hasan.

Marija Aleksandrovic

Mirsad Sahiti

Marcel Courthiade

Nermina Wickström

Jon Pettersson

romska och för att bli hemspråklärare krävs det fyra års högskolestudier. Sedan 2009 har vi en grupper romer som ska bli förskolelärare i alla ämnen.

Hon menar att det är viktigt att de romska barnen blir undervisade på romska i skolan.

För att få börja i en romsk klass måste man kunna romska på nybörjarnivå och de får genomgå ett test. Undervisningen sker på både serbiska och romska.

Hon talade om romsk litteratur.

– Vi saknar romsk litteratur, samtidigt är det många föräldrar som inte vill säga att deras barn är romskt. De säger att det räcker med att de talar romska hemma. Därför samlar jag föräldrar och lärare för att få dem att förstå vikten av att tala romska i skolan, något som kanske på sikt leder till fler romska lärare.

Efter fikapausen fortsatte Marija att tala. Den här gången om romska symboler.

– Hur gjorde vi romer förr för att hitta till olika platser? Vi lämnade ofta olika symboler bakom oss som berättade olika saker för de som kom efter. Symboler som bara romer kunde förstå.

Marija är intresserad av romsk folklitteratur, på vad som är romskt och vad som är lånat.

– Jag har sett på detta ur flera aspekter. På bröllop, begravningar och dop visar romer vad som är deras.

Det tog tid att få romer att öppna sig i de intervjuer som Marija gjorde.

– Det finns också sagor och legender för barn som är intressanta. Sol, blod och renhet kan stå för renhet. Men symboler kan betyda olika saker i olika sammanhang.

Hon har även gjort analyser av romska lyriska sånger.

– Jag har försökt hitta romsk litteratur som kan belysa olika sätt att använda symboler. Personer kan ha en symboliks betydelse. Inom religionen finns det många symboler. Det är också inom religionen som legender skapas. Många handlar om romer.

Marija reser runt och lyssnar på romer när de talar och sjunger.

Vivecka Sain, brobyggare i Helsingborgs skolor, var konferensens moderator.

– Jag blev mycket rörd över Marijas presentation och hennes arbete i ett land där det inte finns ett tillåtande klimat för olikheter. Vi måste hela tiden kämpa för att vi är romer.

Marcel Courthiade är professor i romska vid Sorbonneuniversitet i Paris. Han

är även verksam även vid Centret för europeisk språkforskning, CREE.

– Det finns många romska varieteter. Det handlar om kommunikation. Det finns idag cirka åtta miljoner romer i Europa. Cirka fem miljoner av dem talar romska. Det är viktigt att vi lär oss de olika dialekterna.

Han tar fram diagram som visar hur samma ord stavas olika i olika dialekter.

– Det som skrivs på romska är inte så som man talar hemma.

Han menar också att man i alla språk tappa ord och får nya ord konstant.

– Vi ska använda både de gamla orden och de nya, men många romer har glömt de gamla orden. Kommer det nya ord signalerar de också var vi kommer från. Vissa tycker att just deras språk är det finaste. Chib betyder också tunga.

Han menar också att det är viktigt att eleverna i romska lär sig hur språket fungerar och utvecklas.

– Det finns de som säger ”Vad ska vi med de gamla orden till? De beskriver ju bara gamla yrken som inte finns, andra menar att det är viktigt att behålla alla romska ord så länge det går. Det stärker vårt kulturarv. Idag har vi bara med oss cirka 800 ord från ursprunget i Indien. Det romska språket måste få vara levande och vi måste behålla de gamla orden så att fjärlen kan flyga.

Han menar att för att kunna tala romska måste man ha en romsk bas i hemmet.

– Det finns ord som barn inte kan lära sig i skolan.

Marcel Courthiade menar avslutningsvis att icke-romerna vill att romerna ska stanna på en låg spåklig nivå.

– De vill inte att vi ska utveckla vårt språk för högre samtal och kommunikation av mer komplex natur. Vi måste vara starka!

Barnbibliotek fyller ett år!

Det romska barnbiblioteket i stadsdelen Giulești i Bukarest fylldes nyligen ett år och firades med ett stort kalas. Förutom de förväntansfulla barnen var även Sveriges ambassadör Anneli Lindahl Kenny och EU-parlamentarikern Soraya Post på plats.

Text: Gunilla Lundgren (författare och ledare för skrivarverkstaden "Le Glatenge Pen Club i Rinkeby") och Arina Stoenescu (förläggare pionier press och översättare Rumänien/Sverige) **Foto:** Arina Stoenescu

När lingvisten, författaren och människorättsaktivisten Donald Kenrick gick bort i november 2015 föddes idén att starta ett bibliotek för romska barn. Biblioteket skulle ligga i Bukarest, i stadsdelen Giulești, där Muzeul Culturii Romilor (Museum för romskkultur) också finns sedan 2013 och där det också bor många romska familjer. Vi startade en insamling, vi sålde böcker på biblioteket i Rinkeby, vi gjorde små utställningar, vi hade loppmarknad och redan den 26 april 2016, fem månader efter Donald Kenricks bortgång kunde vi starta biblioteket!

Biblioteket ligger på andra våningen i en spännande byggnad som Muzeul Culturii Romilor lät bygga i Giulești.

IKEA skänkte inredningen med bokhyllor, bord, stolar, pussel och spel så de insamlade pengarna kunde gå till böcker på romska och rumänska.

Invigningen var festlig med romsk musik och mat, EU-parlamentarikern Soraya Post, Sveriges ambassadör i Rumänien, Anneli Lindahl Kenny, romska medier från både Sverige och Rumänien deltog.

Ettårsdagen firades med tårta. De finaste gästerna, barnen, var mycket förväntansfulla inför dagen och kom till biblioteket i mycket god tid. Vi hade förberett många fina presenter till Barnens romska bibliotek och bland dem fanns den nyöversatta serien *Where are you from?* om Giulești, en pojke som bor i området och som berättar om sina känslor och drömmar.

Serien kom till efter en konstnärsdriven workshop tillsammans med barnen som ägde rum på det nyligen öppnade biblioteket.

De roligaste och mest uppskattade stunderna var högläsning av Rinkebybarnens brev på både svenska, romska och rumänska. Barnen roades av svenskans satsmelodi när Arina läste högt och lyssnade uppmärksamt när Nora Costache, romsk aktivist och översättare, tolkade från romska till rumänska. Och så blev det dags för en stor, fin tårta med jordgubbar och vispad grädde. Mätta och belåtna tog barnen emot ytterligare presenter denna gång ett fyrtiotal illustrerade barnböcker skänkta av Biblioteket i Tullinge. Böckerna hade översatts från svenska till rumänska och var direkttextade av Bukarest universitetens studenter från svenska institutionen. Kalaset avslutades med studenternas högläsning från de nyö-

versatta barnböckerna från Tullinge.

I Rinkeby fortsätter vi nu samarbetet med vårt vänbibliotek i Giulești. Barnen i vår romska skrivarverkstad brevväxlar med barnen i Rumänien och vår nya bok, Daniels dag, kommer ges ut på svenska, romska och rumänska. Vid invigningen av biblioteket i Giulești sade den romska projektledaren Luminița Ancuței: "Vi har en lång väg att gå, men vårt museum tillsammans med det här biblioteket ska bli en levande plats. Nu lägger vi första tegelstenen i vårt gemensamma bygge."

Det gläder oss att tegelsten på tegelsten nu läggs på plats, bygget fortskrider, vårt gemensamma arbete för barns och ungdomars läsning och språk fördjupas och kunskapsutbytet mellan våra länder fortsätter.

Firandet i biblioteket med alla barnen och längst ner till vänster, den svenska ambassadören, Anneli Lindahl Kenny, översättaren Nora Costache och journalisten Nana Håkansson.

Sofia Axell, ???, Carina Djärv och Thomas Hvitfeldt.

BRÅ vill veta mer

I mitten av juni höll BRÅ ett seminarium angående hatbrottsstatistiken och hur man kan använda den på ett mer ingående sätt. Istället för som nu, med en årlig rapport med hatbrottsstatistik, vill man komma ut vartannat år för att kunna forska och tolka det som finns i statistiken.

På plats fanns delar av civila samhället, forskare och tjänstemän från justitie- och kulturdepartementet.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Carina Djärv från BRÅ inledde.

– Vi vill få ut mer kunskap med de resurser vi har. Ni är alla här för att ge oss input om vad vi kan tänkas göra med statistiken.

Thomas Hvitfeldt, t.f. enhetschef, hälsade alla välkomna.

Arbetet med att ta fram hatbrottsstatistiken är mycket resurskrävande. Två personer arbetar heltid i ett år för att ta fram den. Carina fortsatte.

– Regeringen vill att vi får ut mer av statistiken. När vi är klara med ett år så är det dags att sätta igång arbetet med nästa. Det finns ingen tid till fördjupning. Statistiken över polisanmälningar och olika trygghetsundersökningar används ofta som mått på utsatthet, men det kan man inte. Långt ifrån alla hatbrott anmäls.

BRÅ står även bakom den årliga

Nationella trygghetsundersökningen.

Carina menar också att det inte är helt enkelt att singla ut de brott, av de en och en halv miljon anmälningar som görs om året, som är hatbrott.

– Vi söker enligt de kriterier vi har och vi har vissa sökord.

Även Sofia Axell jobbar på BRÅ.

– Hatbrottsstatistiken är mycket komplex. När vi fördjupar oss i den kommer vi förhoppningsvis kunna säga något om vad som ligger bakom dessa brott. Skillnaden från år till år är inte så stor, så det borde räcka med vartannat år.

Hur ser kunskap och bemötande ut hos polis och åklagare?

– Det finns en ruta man kryssar i på anmälningsblanketten som signalerar hatbrott. Den används ofta felaktigt. Har det ändrats? Det kan vi generellt titta på.

Carina inflikade att detaljplanen för

hur man ska gå in på djupet i statistiken blir efter att den nya statistiken kommit i oktober.

Efter följde diskussioner och det fanns en viss oro bland några av deltagarna att med en periodicitet på två år istället för ett skulle man tappa de små skillnaderna från år till år. Gina Manzizila från Afrosvenskarnas riksförbund menar dock att en tvåårig periodicitet med fördjupning är att föredra.

– Jag skulle vilja ha mer kunskap om konsekvenserna av hatbrott till exempel.

David Brax från Göteborgs universitet är oroad över utvecklingen.

– I den årliga statistiken står det när ett hatbrott har inträffat. Det är extremt viktigt.

Per-Erik Nilsson från CemFor föreslog att forskning som bedrivs där han jobbar skulle kunna arbeta tillsammans med forskningen på BRÅ. Mathan Ravid från Svenska kommittén mot antisemitism menar att det är viktigt att komma ihåg att fördomar kan leda till hatbrott.

– Kompetensen hos polisen måste öka. Vi vill ha fram information om gärningsmännen, men det finns många fallgropar när man går över till tvåårsperiodicitet. Kontinuiteten är viktig när det gäller anmälda hatbrott. Ökar de till exempel när det händer något i Mellanöstern? Vi vill ha statistiken år från år, sade Mathan.

Thomas Hvitfeldt förklarade.

– När det gäller att förstå varför olika händelser påverkar och triggar olika hatbrott är det inte mer statistik vi behöver utan en fördjupad kunskap om den.

Görel Granström från Umeå universitet menade att statistik i sig inte säger så mycket.

– Jag tycker det är intressant att ni vill ta fram kunskap ur statistiken. Men Sverige är känt för sin statistik och nu kommer ni att sänka periodiseringen. De flesta anmäler inte hatbrott eller så träffar de en polis som inte förstår att det handlar om hatbrott.

Andréz Zanzi, från Kulturdepartementet, sa att han förstod oron över periodiseringen.

– Det verkar som ni behöver mer tid och mer resurser.

Ny pjäs om Katitzi

Ormteatern i Haninge är ännu en teater som sätter upp en version av Katitzi. Den här gången får vi vara med Katitzi när hon är på barnhem där hon hamnat efter att hennes mamma dött. Senare hur hennes pappa, som nu har gift om sig, kommer och hämtar henne till lägret där familjen bor. Det är ett känslofyllt spel fyllt av livsglädje på randen till en tragedi.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Regissör för denna Katitziuppsättning är Malin B. Erikson. Hon berättar att de velat ligga så nära originalet det bara går. – Den här produktionen är unik och bygger på helt nyskrivet material av Jack Dahlby. Jag har i denna föreställning valt att bryta våra föreställningar om vad som är normativt. Istället har jag vridit på perspektivet och utgått utifrån Katitzi och hennes familj.

Med på resan har hon 14 skådespelare. Inledningsvis har Katitzi inte en aning om att hon är rom. Inte förrän ett av barnen på barnhemmet snappar upp vad prästen har sagt. Hon vet inte heller om att hon har en pappa och flera syskon. Leonora Kastrati gör en känslösam tolkning av Katitzi, busig, påhittig och glad. Vi kommer in i historien när Katitzis pappa kommit för att hämta sin dotter och Katitzi inte alls vill träffa denna främmande man. Fröken Kvist på barnhemmet hjälper henne mot föreståndaren fröken Larsson och hon får två veckor på sig att vänja sig vid idén om att hon har en familj. Hon syskon!

Väl med sin familj inser hon att de inte lever som alla andra. De bor i ett läger och driver ett tivoli.

Rollen som Katitzis pappa spelas för tjänstfullt av Mats Utbult. Han lyckas förmedla en hårt kämpande man som älskar sina barn men som nästan gett upp tanken på att någonsin kunna ge dem ett liv som alla andra i Sverige har.

Katitzis syster Rosa spelas av Amanda Ed. När hon dansar lyser ingen koreografi igenom. Lena blir den syster som är mest vid Katitzis sida och som lär henne hur man överlever och lever som rom i det svenska samhället. Lena, som spelas

av Anna Starrin, är en sprallig pojktjej full av liv.

Det blir mycket dramatiskt när det börjar brinna i husvagnen för att tanten, pappas nya fru, hängt kläder för nära kaminen. Kort därefter blir de bortkörda från kommunen. Man blir tagen av denna föreställning. Jag hoppas att den återuppstår. Fler

Fred Taiokon, John Stauffer, Helena Östman, Peter Enell och Claes Ling-Vannerus.

En handbok som görs om

I ett led att ta fram tydlig information till EU-migranterna tog polisen i Stockholm fram en folder som upplyste dem om vad som är tillåtet och vad som är förbjudet, men i tydlighetens namn blev det fel. Man fotograferade fattiga romer och deras eländiga boställningar och använde som avskräckande exempel.

Efter ett möte med företrädare för ÉRG och Civil Rights Defenders har dock de ansvariga ändrat sig och ska göra om informationen.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Det var Sven Hovmöller från organisationen HEM som först uppmärksammade problematiken med polisens nya handbok i arbetet med EU-migranterna. Han lyfte frågan i ett nätverk som sedan många år arbetat för att förbättra situationen för de fattiga romerna på våra gator, som leds av den före detta ambassadören i Rumänien Mats Åberg, Europarådets före detta Kommissarie för mänskliga rättigheter och den romske aktivisten Hans Caldaras.

Tanken med foldern eller handboken var att den skulle vara ett stöd för polisen i yttre tjänst och tanken var även att den skulle vara så pedagogisk som möjligt för att de, alltså de tiggande romerna på gatan, skulle kunna ta till sig informationen.

Inledningsvis var Helena Östman, chef för kommunikationsavdelningen region Stockholm, och kommunpolisen Peter Enell, som tagit fram handboken, lite oförstående inför kritiken mot att enbart avbilda romer när det handlar om lagar

och regler som gäller alla. Peter har arbetat med EU-migranter sedan 2004.

– Det var då som de första EU-migranterna kom och det var många romer bland dem. De tiggde tillsammans med sina barn så vi informerade dem snabbt att det får man inte göra i Sverige. Sedan var det lugnt ett tag, men det eskalerade för fyra, fem år sedan och det har lett till en hel del problem.

Fred Taiokon från ÉRG och John Stauffer från Civil Rights Defenders presenterade sina synpunkter på varför det är så olämpligt att lyfta fram en specifik grupp i bildmaterialet när reglerna som beskrivs, på både romska, rumänska och engelska, gäller alla människor.

– Det är inte alls vårt syfte att någon ska känna sig kränkt, sade Helena Östman.

Peter Enell fyllde i.

– Vi hade fått problem med romer som sitter i vägen på gatan och förorenar i parker och vid förskolor. Vi hade några idéer om hur vi skulle kunna informera

dess människor om vilka regler det är som gäller, som att man inte får campa på gatan.

Han menar att det fanns ett behov av information som gick fram och som skulle kunna vara ett stöd för de poliser som arbetade med frågan.

– Vi tänkte noga igenom vad vi kunde göra. Vi skulle ju kunna ta in dem när de inte hörsammar det som gäller. Men vi bestämde oss för att satsa på information och REVA-debatten har skrämt många poliser. Men i den här handboken nämner vi inte att det är romer vi vänder oss mot, men det är en verklighet som speglas i foldern. Tiggande människor i gatumiljö.

Helena Östman påpekade att hela materialet har prövats av polisens rättsavdelning.

– Inget i materialet ska behöva ifrågasättas menar de.

Claes Ling-Vannerus, den nya nationella samordnaren för arbetet med EU/EES-medborgare från 1 september 2016, anslöt sig till diskussionen. Polisens handbok låg tidigare på hans hemsida på Länsstyrelsen där han sitter, men efter ett samtal med Fred Taiokon hade han tagit bort den.

– Vi vill underlätta att man får sina rättigheter tillgodosedda. Det är många som efterfrågar information. Det är också viktigt med ett pedagogiskt material och att alla kommunicerar samma sak.

Valfridsson, den förre samordnaren, efterlyste polisens närvaro.

– Vi försöker få till det så bra som möjligt. Det enda som fått kritik är just nu den här handboken som vi har varit med att ta fram. Vi har noga kontrollerat den juridiska aspekten.

För att precisera sade Fred att det inte var något fel på texterna eller reglerna i handboken, bara bilderna. John Stauffer fyllde i.

– Den som ser en bild på en grupp man måste göra något åt, blir påverkad. Man får inte peka ut en grupp på det här sättet.

När det gäller frågan om att inte alla tiggarna är romer förklarade Fred.

– De som säger att de inte är romer är rudari, en grupp romer som förlorat sitt språk och blivit assimilerade i Rumänien. De vill inte säga att de är romer, men nu har det börjat svänga och många tillstår att de tillhör den romska gruppen.

En diskussion följde om det räckte med

att ta bort de bilder där det fanns människor med. Folderns omslag till exempel var ett foto av ett romskt läger med romer. Peter Enell framhöll att de romer som sett handboken inte alls tagit illa vid. Helena Östman menade att man från Polisens sida kunde ta bort alla bilder med människor.

– Vi vill förbättra det här materialet så att ni inte känner att vi diskriminerar någon. Jag hade hoppats att vi kunde enas om att ta bort vissa bilder.

John Stauffer invände.

– Varför inte visa bilder på ett nedskräpat Rålambshovsparken? Det blir ett problem när man så specifikt pekar ut en grupp, även om verkligheten ser ut som den gör.

Helena Östman uttryckte slutligen en vändning. Foldern ska göras om utan bilder på romer eller deras tillhörigheter.

Peter Enell underströk vikten av att ha

ett material de kan använda sig av även i framtiden.

– Vi tycker inte att vi har gjort fel, men det är viktigt att alla är nöjda.

Helena Östman höll med.

– Det är beklagligt om det uppfattas fel.

Claes Ling-Vannerus verkade nöjd.

– Jag ska imorgon träffa nätverket där Arbetsförmedlingen, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Polisen, Skatteverket och Socialstyrelsen ingår. Då ska jag berätta om detta positiva möte.

GENMÅLE

Klart det finns en Internationell nationaldag

Det är ingen nyhet, alla vet att romer inte har något eget land, men däremot är vi väldigt många som känner att de länder vi levt i under generationer har blivit våra hemländer. Därutöver har vi även ett Romanistan, ett eget romskt land, ett själsligt sådant, där vi kan spegla oss bland de olika grupper vi är. Vi har tillhörande nationssymboler; en nationalhymn, en flagga och en Internationell romadag, som kan jämföras med en nationaldag. Romer är spridda världen över i de flesta kontinenter, vilket gör hela världen till ett Romanistan; alla romers hemland

Det är beklagligt att Bennie Åkerfeldt inte tagit reda på fakta när han påstår att det är jag som kallat denna dag för en nationaldag på eget bevåg. Dagen har kallats för romernas nationaldag i årtionden av äldre aktivister, det är ingalunda någon ny företeelse. Även föreningen E Romani Glinda har använt begreppet nationaldag i sina arrangemang precis som flera andra

romska föreningar i landet.

Alla romska grupper är unika, vi ska fortsätta

med att vara oss själva och värna just det unika. Däremot så finns det flera olika grupper idag som längre inte vill kännas vid den rotlöshet som historien vittnar om finns bland oss. I min bekantskapskrets finns även romer som inte ens vill kännas vid den romska flaggan, utan föredrar hemlandets på grund av rädsla att återigen hamna där deras föräldrar befann sig tidigare, i samhällets utkant där de nekades alla fundamentala rättigheter. Den 1000-åriga tradition av "frihet" Åkerfeldt målar upp är det många som tar avstånd ifrån. Historien är viktig att kunna och ha med sig för att kunna bygga upp en bättre tillvaro för oss romer i här i landet, men inte med den historia som är byggd på antiziganistiska strukturer.

Jag håller med om att vi romer inte är en nation med territorium, men däremot så tycker jag att de som vill kan kalla oss för en nation och ett folk. Åkerfeldt skriver att vi romer aldrig bett om att få bli

en nation med eget land. Att inte ta reda på fakta anser jag vara slarvigt. Ända sedan -70-talet fram tills för några år sedan så har olika äldre och stora aktivister krävt ett land för romer vid olika större tillställningar. Jag vill också påminna om att alla kulturer förändras med tiden, oavsett om vi vill det eller inte, det gäller även de olika romska kulturerna, så har det alltid varit och kommer vara framöver.

Mitt rike jag och mina medsystrar och medbröder fått av våra föräldrar är allas vår nation. I den ingår Internationella Romadagen, som vi jämför med en global nationaldag.

Domino Kai

Annika Hjälms

Domino Kai, Diana Nyman, Angelina Dimitri Taikon och Rosita Grönfors.

Romskt avhopp i Stadshuset

Den romska samrådsgruppen i Stockholms stad avgick i juni. De menar att staden inte lever upp till det uppdrag de fått av regeringen. De saknar delaktighet och inflytande. Staden å sin sida menar att romerna inte förstått hur man driver en stad.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

När vi träffar romerna i samrådsgruppen är de upprörda. De känner sig överkörda och att de inte alls har fått något inflytande eller delaktighet.

– Man har ingen idé om hur man ska jobba med romsk inkludering och delaktighet. Strukturerna i Stadshuset var ett hinder insåg vi tidigt och började jobba med att försöka ändra på dem, men ganska fort insåg vi att Stadsledningskontoret hade en egen agenda i det hela. Det fanns inget intresse för att ändra på något i de befintliga strukturerna. Vi var bara ett alibi för staden att genomföra sina planer kring romsk inkludering, säger Diana Nyman, en av de romer som tidigare satt i samrådsgruppen.

Hon menar att samrådet bara blev rådgivande utan några möjligheter till rejält inflytande över de strategier som staden ska implementera.

– Det första utkastet vi tog fram till en strategi skickades runt till alla berörda förvaltningar och när vi fick tillbaka det var det helt förändrat. Trots att vi skulle ha ansvaret för att ta fram en strategi för romsk inkludering ägde vi inte de dokument vi tagit fram.

Domino Kai var en av medlemmarna i Samrådsgruppen.

– Till slut så sade vi att, vi går inte med på några fler förändringar av vårt dokument.

Alla i samrådsgruppen enade sig så om att de måste få vara med i Styrgruppen, en grupp som samlade förvaltningscheferna i de berörda förvaltningarna.

– Vi kände att om vi inte fick vara med och formulera sluddokumentet med Styrgruppen kunde de ändra vad vi skrivit till vad som helst, säger Domino.

Angelina Dimitri Taikon satt också i Samrådsgruppen.

– Vi begärde att få gå med i Styrgruppen, men vi möttes av motstånd. Stadsdirektören sa blankt nej.

Angelina menar också att Stadsledningskontoret försvårade arbetet på olika sätt.

– De kontaktade de romska brobyggarna i staden och fick dem intresserade av ett rundabordssamtal om strategin, den strategi som vi skulle ta fram. Men vi skulle inte vara med. Vi tog kontakt med brobyggarna för vi ville ju veta vilka behov de hade och då berättade de om

det planerade mötet. Tillsammans bordlade vi det kommande rundbordssamtalet.

Ju längre tiden gick, ju värre blev klimatet och ju mer låsta blev positionerna.

– Vi insåg att vi inte skulle få något inflytande. Vi fick hela tiden tillbaka dokument som var så förändrade att vi inte kände igen dem, berättar Diana.

Hon menar att droppen som fick bägaren att rinna över var när Stadsdirektören vägrade ge dem tillträde till Styrgruppen.

– Istället skapar man en ny arbetsgrupp med Samrådsgruppen och Styrgruppen. Men vi hade ingen officiell status. Vi blev inte ens arvoderade för vårt arbete. Jag har flera gånger frågat varför de ansökte om att bli en utvecklingskommun när de inte kan erbjuda inkludering och delaktighet på riktigt.

ÉRG träffade Annika Hjelm, direktör för mänskliga rättigheter, i stadshuset för att höra vad hon hade att säga om det hela.

– Sedan samrådsgruppen startade i januari i år har de velat ingå i styrgruppen och de ville bli arvoderade. Vi fann former för att arvoda dem.

När det gäller samrådsgruppens krav på att ingå i styrgruppen menar Annika att staden har ett sätt som de arbetar på.

– Staden tillsätter alltid en styrgrupp av förvaltningschefer när den tar fram nya styrdokument och som i det här fallet ska säkerställa att det som samrådsgrup-

pen föreslagit går att genomföra i verksamheterna.

När förvaltningscheferna i styrgruppen fick höra om samrådsgruppens önskan föreslog de att man skapade en gemensam grupp för att fortsättningsvis arbeta tillsammans med strategin.

– Samrådsgruppen var välkommen att samarbeta med styrgruppen.

Men det ville inte samrådsgruppen, enligt Annika.

– Det är ju ändå inte styrgruppen som beslutar något. Det är det ju politikerna som gör.

Så vad händer nu?

– Vi har tagit fram ett första utkast till en strategi som beskriver hur stadens ska arbeta med att stärka romers rättigheter inom olika områden.

De förvaltningar som är berörda har startat arbetsgrupper som arbetar med frågan.

– Vi har kommit ganska långt. Därför är det tråkigt att samrådsgruppen har avgått. Nu måste vi samråda på ett bredare sätt. Delaktighet och inflytande är a och o för stadens arbete med romsk inkludering. Vi får göra en omstart efter sommaren. Det viktigaste är att strategin får avsedd affekt. Strategin är ett övergripande styrdokument för hur staden ska arbeta när det gäller att stärka romers mänskliga rättigheter i Stockholm.

Nationell minoritet – eller minoritet

Bennie Åkerfeldt är en resandromsk författare och folkbildare som ofta tar till pennan när han tycker att det behövs. Den här gången handlar det om minoritetspolitiken i Borås.

Text: Bennie Åkerfeldt

Min erfarenhet, efter att jag jobbat som romsk folkbildare i mer än 10 år, är att det svenska samhället, i synnerhet på kommunal nivå, har mycket svårt att skilja mellan nationellt erkända minoriteter och andra minoriteter. Man är van sedan många år att jobba med integrationsfrågor, med den bakgrunden att vi ju har ungefär 150 olika språkminoriteter i vårt land och en ständigt pågående invandring av asylsökande och andra. Myndigheterna är därför väl rustade att tillgodose deras behov av språkundervisning, modersmålsundervisning, samhällsförståelse m.m.

Men i allt detta måste man agera och tänka annorlunda då man skall svara upp mot kraven som statusen som nationellt erkänd minoritet ger oss. Vad är bakgrunden till att man fattat detta beslut? Vilka rättigheter har de nationella minoriteterna? Vilka skyldigheter åvilar kommunerna i detta hänseende?

Om jag nu (av förståeliga skäl) väljer att fokusera på min egen folkgrupp romer så kan jag konstatera följande:

Det är den nationella minoritet som kallas romer och som har sin huvudsakliga historia här och som har sitt kulturarv

här, som staten Sverige har erkänt som nationell minoritet. Detta ingår som en del av ett försökningsarbete som

sträcker sig över hela kontinenten och som är en del av insikten om alla människors lika värde. Med denna bakgrund borde det vara naturligt att här i Sverige tillvarata i första hand våra synpunkter som har vårt romska kulturarv här sedan århundraden. De mer nyanlända romerna ingår självklart i minoriteten men de erfarenheter jag har visar att de svenska kommunerna, som ju har stor vana att hantera vanliga integrationsfrågor, inte har lärt sig skillnaden mellan integration av alla minoriteter som kommer hit, och sina nationellt erkända minoriteter. Därför släpper man fram de nyanlända romerna även i pilotkommunerna och vi som levt här i århundraden kommer lätt i skuggan. Detta måste vi arbeta för att ändra på. Jag jobbar i Västra Götalands regionen med att genom Västarvets projekt Spektrum, nå ut med dessa kunskaper till kommunerna. Vi måste samråda och samarbeta i alla de romska grupperna för att kunna genomföra minoritetslagstiftningens rättigheter.

Borås kommun har ansökt och beviljats statusen att bli en pilotkommun för romsk inkludering. Detta är en förläng-

ning, eller en förstärkning av vår status som nationell minoritet, men har i stort uppfattats som ett integrationsprojekt av nyanlända romer. Detta avspeglas i sammansättningen av stadens romska råd och av att man valt en ung brobyggare ur just den nyanlända gruppen.

Man startade också upp verksamheten genom att kalla alla romer i Borås till ett stormöte. Eftersom man saknade kunskaper om vårt kulturarv så blev man mycket förvånad över att man inte fick någon respons på detta från de grupper av romer som har lång historia i vårt land, och sitt kulturarv här. Vad lärde man av detta? Jo, man gasade bara på och släppte in fler nyanlända i rådet och sköt tanken på att utbilda politiker och tjänstemän och brobyggaren, på framtiden. Detta kommer att kräva omtag och ödmjukhet för att rätta till. Risken är annars att man skjuter de äldre romerna ifrån sig och att man därmed sätter försökningsarbetet on hold.

Kettanes ashar vorsnos soraloa!

Rosa Taikon har gått ur tiden

Den romska silversmeden och aktivisten Rosa Taikon har lämnat oss vid 90 års ålder. Hon tillhörde den äldre generationen av romer i Sverige som länge stått på barrikaderna. En av romernas starkaste röster har tystnat.

Text och foto: Fred Taikon

Pavel, Rosa, Pavlena och Katarina och lillebror Stefan bodde alla på Tanto tillsammans med sin far Johan och hans fru Signe.

Där bodde även vi, min pappa och hans bröder med familj, min mamma och mina syskon.

Rosa och Kati, som Katarina hette på romska, bodde vägg i vägg med mig och min familj i det stora huset under tågbron.

Jag hade systrar i samma ålder som de där tjejerna, vilket betydde att det var mycket tissel och tassel de emellan.

På den tiden var dom ju tonåringar och tonåringar skulle ju ut på dans.

Jag kommer bland annat ihåg vid ett tillfälle då ungdomarna skulle till Nalen. Då var det spring mellan rummen för att låna av varandra nagellack, puder och smink och kolla att nylonstrumpornas sömmar låg rätt, fint skulle det vara.

Min bror Bambam och farbror Aljorsa, som var i samma ålder, skulle följa med

som förkläde, annars fick de inte gå. Jag ville ju följa med. Men man var ju förstas för liten.

Trots det kommer jag ihåg att vi tog alla tillfällen i akt att dansa där hemma till musiken från vår radiogrammofon.

Jag fick turas om att dansa med flickorna. Jag fick stå på deras fötter och i gång var dansen.

Som ni förstår var ju det här under Nalensnajtarnas tid. De flesta ungdomarna på Nalen kände varandra, och vem kände inte Topsy Lindblom, som på den tiden startade skönhetstävlingen där man utsåg årets tusensköna. Vackra Rosa blev årets tusensköna 1949.....

Olika minnen etsar sig fast.

Jag kommer ihåg att både Rosa och Kati arbetade i en sybehörsaffär som hette Slumplådan. Den låg på Hornsgatan, mitt emellan de två biograferna Lido och Strix.

Ägaren var en äldre dam som behövde

hjälp. Där turades Rosa och Kati om att arbeta.

Ibland fick min syster Malika hjälpa till i affären.

Samtalsämnet slumplådan kom ofta upp bland flickorna Taikon för det hette ju även mina systrar.

De berättade för varandra om kunderna, en del skulle bara ha sytråd och nålar, andra flera nysstan garn och blixtlås. Tjejerna tyckte om att jobba där.

Där fick dom en inblick i textil och sybehör som de fick användning för då de skulle sy egna romska

klänningar. För det gjorde de tillsammans på Tanto. Man skulle ju vara fin till fest.

Ja på Tanto bodde det sex familjer i det stora huset och andra familjer bodde i husvagnar på gården som vi sa. Pavel och hans fru Barbro med barn bodde där i huset. Och så klart, det gjorde pappa Johan innan han blev sjuk.

Det gick några år och Rosa och Kati flyttade från Tanto. Film och teater skulle bli deras motto under en tid.

Rosa berättade mycket senare i sitt liv att hon tyckte film och teater var roligt och spännande,,,,, men i vissa fall fördomsfullt som när de spelade in filmen Smeder på luffen. Då sa regissören att de inte fick tala så god och ren svenska, de skulle bryta som en utlänning på dålig svenska. Man hade en förutfattad mening att romer talade så.

Rosa flög som vanligt upp i taket då,,, något som hon senare under sitt liv i jakten på att förbättra situationen för romer i Sverige och i Världen, kom att göra allt mer när hon blev arg, med pekpinnen i högsta hugg.

Långt senare besökte jag och min familj Rosa i hennes hem i Floor. Vi skulle intervjuar henne och videofilma för att berätta lite om hennes liv som romsk aktivist och silversmed. Under intervjun berättade hon, att hon ofta flög i taket när hon blev arg på orättvisorna.

Men hon var även skojfrisk. Jag sa: "Så många gånger som du flugit upp i taket borde du ha fått hjärnskakning?" Hon svarade snabbt, "jag hade skyddshjälm".

Det var tre underbara dagar med Rosa. Vi lagade mat och fikade och mindes gamla tider. Så blev det söndag och det var det dags för oss att fara hem.

Då kom Rosa och satte sig på förarplatsen i husbilen och sa,,, nu drar vi iväg. Hon hade en längtan efter romsk gemenskap.

Hon sa, "Fred det är inte som förr. Tänk när vi bodde ihop alla familjerna i Sköndal och senare på Tanto. Det var en härlig tid, något som jag fortfarande saknar fast man för illa på vintrarna".

Ja kära vänner som ni förstår har vi länge följt Rosa och dokumenterat hennes arbete, i synnerhet hennes vackra silversmide och framförallt hennes föredrag.

Många av oss känner igen Rosa då hon under sina föreläsningar och bildvisningar står med pekpinnen i högsta hugg och slår den i bordet eller i golvet då man ska byta bild.

Vad gäller hennes silversmide och som romsk samhällsdebattör har hon gjort sig förtjänt av alla priser och utmärkelser hon fått genom tiderna.

Jag kan inte räkna upp alla hennes framgångar, men hon har bland annat ställt ut sitt silverarbete på Nationalmuseet, Nordiska museet, Rööhska museet, Malmö museer och många, många fler platser och museer, både i Sverige och i Europa.

Hon har verkligen gjort sig förtjänt av alla de utmärkelser som hon har fått, bland andra guldmedaljen Illis quorum, Olof Palmepriset och Hedersdoktor på Södertörns högskola.

Till höger kan ni läsa ett urval av alla de kondoleanser som kommit till redaktionen.

Det är en stor sorg idag. När någon försvinner, försvinner även en del av oss. Samtidigt stannar en del kvar med oss. Den delen som inte försvinner i Rosas fall är hennes enorma energi och outtröttliga kamp för romska och andras rättigheter.

Mujo RIKC

Detta är ett tråkigt och sorgligt besked. Vi minns alla Rosas härliga insats och jag är tacksam att jag under tiden som ordför riksdagens nätverk för romska frågor 2010-2014 hade möjlighet att träffa henne.

Roger Haddad

Rosa fick uppleva ett fantastiskt liv under sina 90 år, och tillsammans med Katarina var de två av de personer som under 1900-talet bidrog allra mest till att förändra Sverige till det bättre.

Lennart Rohdin

Känner ödmjukhet men också tacksamhet över att faktiskt fått träffa en person som Rosa. Hon som kämpat och stått upp för romers situation och mänskliga rättigheter i årtionden.

Sophia Metelius utredare på riksdagen

Jag hade förmånen att träffa Rosa ett par gånger och vid sidan av hennes omätliga betydelse som politisk och konstnärlig gestalt, kommer jag personligen alltid att minnas den värme hon mötte mig och min dotter med.

Mats Deland Stockholms och Uppsala universitet.

Rosa hade, som Soraya Post säger i dagens DN, fortfarande mycket att leverera. Hon var ju aktiv och engagerad in i det sista. Käraste Rosa, jag sörjer dig!

Irka Cederberg

Rosa Taikon var verkligen en sann hjältinna; kunnig, ihärdig, rakryggad och stolt. Förebild för många, många. Det är en ynnest att ha fått lyssna på henne när hon berättade om sitt liv och om kampen för romers rättigheter.

Marjaana Lehmonen Haninge kommun

Phrala Fred, Dukhasa ashunas kado nasul hiro. Amara phenja, amara roll-model xasardam lasa.

Kusa peski phenj e Katarina sasle amare Jean D'Arc. Mangas lake Devlestar jertechi-ja. T'avel lake kolyi e phuv!

Agnes Daroczi thaj laki familija

En stor tänkare och humanist har lämnat oss.

Sissela Kyle

It was a sad news to hear that Rosa has left us. Our heart warm Condoleances from the European Roma and Travellers Forum and on my familys personal part. I was a great admiror of Rosa and her sister Katarina Taikon. The two sisters were among the very first Roma rights pioners in Europe. They organised the first Roma right demonstrations in Sweden already in the 60s and showed the way forward for other Roma activists..

Miranda Vuolasranta and the members of ERTF

Rosa var stridbar och hennes energi verkade vara outtömlig. Hon såg till att hon fick "sista ordet" i våra samtal, och de orden var alltid: "Kära Gunilla, kom och hälsa på mig!"

Gunilla Lundgren författare

LAVA-LILL

En ordbok på svensk romani

I år deltog Frantzwagner Sällskapet för andra året i följd i Språkrådets språkvårdsseminarium i romska. Språkrådet hade bjudit in oss för att tala om projekt LAVA-LILL, som genomförts under det gångna året. Då med stöd från Språkrådet.

Text: Jon Petersson **Foto:** Frantzwagner Sällskapet

Jag deltog som föreläsare för Frantzwagner Sällskapet för att tala om projektet, som jag också varit projektledare för. Projektidén växte fram under föregående års projekt ABC-LINN. Då skapade projektdeltagarna en e-bok på svensk romani. Under projektets gång visade sig att ett lexikon kopplat till e-bokens innehåll behövdes. Projekt LAVA-LILL kom därför en direkt följd till ABC-LINN.

Att bara skriva en ordlista rak upp och ned skulle kanske vara bra, men vi ville ha något mer än bara en enkel ordlista. Efter funderingar och diskussioner om vilka syften LAVA-LILL skulle uppfylla stod till slut en projektidé klar. Vart och ett av de omkring 800 romani-orden skulle jämföras med ytterligare någon romani-varietetet och dess etymologi – dess språkliga ursprung – skulle förklaras. Läsaren skulle ges möjlighet att läsa

från vilket språk ett specifikt ord har sitt ursprung och samtidigt kunna se i vilken form det finns dokumenterat i andra romani-varieteter. För att jämföra orden skulle vi till slut komma att använda oss av tolv skrivna källor och en muntlig. Ett av projektets syften var att skapa förståelse och acceptans för olika romska gruppers språkliga variationer. Inte minst skulle det vara lärorikt för projektdeltagarna att kunna tolka olika slags ortografi.

Frantzwagner Sällskapetets arbete grundas i uppfattningen att olika romska gruppers särprägel måste accepteras och respekteras, ömsesidigt. LAVA-LILL skulle också bli ett media att förmedla just denna tanke. Diskussioner fördes om vilka varieteter av romani man skulle fokusera på. Utgångspunkten var svensk romani, som i sin tur är inordnad i den nordvästliga dialektgruppen av romani-

varieteter. Språkliga jämförelser mellan flera varieteter inom den nordvästliga dialektgruppen hade inte gjorts, enligt vad man kände till. Därför var tanken ytterst intressant. Totalt tolv olika skrivna källor valdes ut för jämförelser. Dessa var romani som talas eller tidigare talats i Storbritannien, Tyskland, Danmark, Norge, Finland och Lettland. Flera av källorna var gammal dokumentation av numera utdöda romani-varieteter. Då Frantzwagner Sällskapet har ett nära samarbete med Malmö Ungdomscentral fanns direkta kontakter med talare av varieteterna arli-romani. Varieteternas skillnad rent geografiskt såväl som vilka olika kontaktspråk man historiskt sett haft gjorde jämförelserna ytterst intressanta. Arli-romani utsågs till den trettonde källan.

Med början under sommaren 2016 anordnades många och långa workshops. Deltagarna, som var spridda över flera generationer, utförde ett makalöst arbete under denna tid. Material slogs fram i böcker och knappades manuellt in i olika databaser. Fram emot hösten hade allt material tagits fram och sammanställts i en databas. Projektets referensgrupp gick nu igenom och granskade materialet och därefter utformades LAVA-LILL's layout. Våra yngre deltagare fick bestämma hur det skulle se ut. Slutresultatet publicerades den 8:e april i år på iTunes och på Frantzwagner Sällskapetets webbsida och finns tillgängligt för kostnadsfri nedladdning.

Läsaren ges en unik möjlighet att i samma media både tolka och översätta texter samt att förstå varifrån ett specifikt romani-ord härrör.

Vi är oerhört stolta över projektets eldsjäl, vars bidrag medfört ett enastående resultat på kort tid och med ringa medel. Inte minst är vi oerhört glada över att vi tilldelats revitaliseringsstöd från Språkrådet. Utan stöd hade inte projektet kunnat genomföras.

Romskt informations- och kunskapscenter (RIKC) startades 2009 som ett projekt och är idag redan fem år i tjänst som en permanent kommunal verksamhet i Malmö. Den 27 april 2017 firade RIKC 8-årsjubileum.

Text: Mirsad Sahiti **Foto:** RIKC

Romskt informations- och kunskapscenter arbetar utifrån tre källor: den romska minoriteten, forskning och minoritetslagstiftningen. Deras kommunövergripande uppdrag är att arbeta operativt och strategiskt. RIKC arbetar 50% gentemot den romska minoriteten och 50% gentemot majoritetssamhället.

Den 27 april 2017 anordnade RIKC öppet hus för att fira sitt 8-årsjubileum. När vi kom in såg vi många olika människor som minglade omkring, på bordet serverades olika sorters kakor, tårta, frukt och cider. På projektorsduken visades ett bildspel om RIKCs arbete under de senaste åtta åren. Julia Sällström som har arbetat på RIKC sedan 2013 berättade att firandet började redan klockan tio när tre kommunalråd från olika partier kom för att gratulera och visa sin uppskattning för RIKCs arbete. Julia tillägger också:

– Nuvarande och snart dåvarande direktör för vår förvaltning var här, vi hade lite personer från IRIS-skolan och en annan folkhögskola. Just nu har vi här en utbildningschef för förskoleförvaltningen, representanter från några romska föreningar och någon från Samerna i Syd.

Julia säger att hon är stolt över att RIKC har varit med och bidragit till att lyfta romska rättighetsfrågor.

– Man började prata mer om hinder inom myndigheter och mindre om brister inom den romska gruppen, där fokus har varit tidigare.

Vi träffade några besökare och frågade vad de uppskattar med RIKC arbete. Ann-Margaret säger att RIKC har påverkat Malmö stad till att bli mer medvetet om att det finns minoritetsrättigheter som språk, kultur, att ens barn kan läsa romani på skolor osv.

Katarina Tingen har tidigare arbetat på

IRIS och fick på det sättet lära känna några från RIKC. Hon är imponerad av deras arbete och försöker förmedla till skolan som hon arbetar på nu att romska frågor är viktiga att ta upp och att ta emot den hjälp som RIKC erbjuder.

Peter Lindberg är utbildningschef på förskoleförvaltningen.

– Vi har ett gott samarbete med RIKC och vill så klart vara med och uppvakta. Vi hade många möten tillsammans och har precis påbörjat ett projekt mellan RIKC och de tre skolförvaltningarna.

Vi träffade också Mujo Halilovic, chef på RIKC, och bad honom om några tankar när han tittar bakåt och vad han säger om framtiden.

– När jag tittar bakåt ser jag att vi har lyckats institutionalisera den romska frågan, alltså, ta den romska frågan till en högre nivå och skapa en egen struktur som ska bära frågan vidare. När det gäller framtiden tycker jag att vi måste bygga en gemensam starkt plattform för att tillsam-

mans är vi mycket starkare, säger Mujo.

Vi frågade Mujo om han tycker att man kommer att lyckats med den strategin som man har till 2032.

– Det är väldigt svårt att spå men jag är skeptisk att vi kommer att uppnå det på det sättet vi vill, däremot att vi kommer att göra stora framsteg, det är jag säker på.

Djura Nikolic, Bufa, arbetar som utbildningskoordinator på IRIS vuxenskola berättade att RIKC och IRIS skolan samarbetar. Han berättade att RIKC ger stöd till IRIS skolan.

– Vi bollar redan med varandra om mycket, men jag tycker och hoppas att samarbetet kan utvecklas och bidra till mer arbete och utbildningar till våra elever.

Diana Bogelund började arbeta på RIKC 2011. Hon säger att centret har fått mer erkännande och att arbetet går framåt.

– Vi har fått en handlingsplan som vi kommer att sammanställa, snart kommer det att fattas ett beslut om det romska rådet.

Diana hoppas att flera kommuner snart kommer att förstå vikten av att ha en sådant center så vi kan samarbeta mer med varandra.

Långbord på RIKC.

Barn i fokus 2017

Malmö Ungdomscentrals motto är "Vi har koll på ungdomars behov". De orden uppfylls genom att redan fem år i rad ha arrangerat festivaler där barn är i fokus, med namn Barn i fokus. Detta år var det på Rosengårdsskolan i Malmö.

Text: Malmö Ungdomscentral **Foto:** Mirsad Sahiti

Malmö Ungdomscentral har som tradition att anordna och arrangera festivalen Barn i Fokus där barn får möjlighet att uppleva glädje genom bland annat sång och dans.

Syftet med projektet är att eleverna på skolan ska få uppträda på scen, då de inte får den möjligheten så ofta. Målet är även att Malmö Ungdomscentral, som en mångkulturell förening, ska visa upp sin internationella sida. Romska ungdomar arbetar där tillsammans med alla andra för barns glädje. Festivaler bidrar även till att de romska eleverna på skolan förstärks i sin identitet, sitt självförtroende och sin självkänsla, trots att det inte talas om de olika bakgrunderna som existerar i rummet. Detta sker helt utan ord, bara med handling, när de romska eleverna på skolan märker att det är romer som tillsammans med andra organiserar festivalen.

Under den förberedande perioden har ordförande Mirsad Sahiti och projektledare för vårens festival Dolaresa Andersen träffat lärarna i årskurs 2 på Rosengårdsskolan för att komma överens om det praktiska genomförandet.

På fredagen den 2 juni klockan 8.30 samlades Katarina, Julia, Dolaresa, Melia och Mirsad i skolans entré, det var dags för festivalen. De träffade därefter Jenny, som är en av lärarna i andra klass, som öppnar aulan där Malmö Ungdomscentral la in all utrustning. Efter en kort intern genomgång kom sedan cirka 60 barn från tre klasser i tvåan till aulan. Malmö Ungdomscentral presenterade sig och sedan delades barnen in i tre grupper av deras ordinarie lärare.

En grupp följde därefter med Dolaresa till ett klassrum där de övade på en dans till låten "Juju on that beat". En grupp var med Katarina och Julia i ett annat

klassrum där de sjöng låten Euphoria,0 både ljudligt och på teckenspråk. Den tredje gruppen följde med Melia till ytterligare ett klassrum för att lära sig sjunga låten Oh boy - med Peps Persson.

Medan dans- och sångpedagogerna övade med sina grupper ordnade Mirsad med det tekniska och att snygga till skolans Aula. Klockan tio tog eleverna en kort rast och fick fika som Malmö Ungdomscentral bjöd på. Därefter övade de lite till innan de åt lunch. Efter att de hade ätit sin lunch var det dags för genrep. Varje gruppleddare kom då till aulan med sin grupp för att öva en sista gång, på scenen.

Klockan 12 var det dags för festivalen. 60 barn från andra klass intog sina platser och 60 elever till från första klass bjöds in som gäster och publik.

Festivalen började med att Mirsad Sahiti välkomnade alla och berättade om festivalens bakgrund. Sedan presenterade varje gruppleddare sig. Programmet började med att Melias sånggrupp uppträdde. De gjorde ett fantastiskt jobb och fick jättemycket beröm.

– Jag tyckte det var superroligt att få jobba med barnen. De var verkligen så

duktiga! Men framför allt hur deras relation var till varandra i klasserna. Det var en härlig stämning, trots att de var blandade klasser. De spred sån kärlek även till oss som ledare. En festival som denna borde alla skolor ta del av för de får ha roligt och lära sig att jobba tillsammans. Att någon gång då och då ta en paus från alla skolrutiner tror jag är väldigt nyttigt för att just göra skolan lärorik och en plats där man vill vara, säger Melia om dagen.

Det ingick även en argumentering i festivalen. Argumenteringen var mellan elever på den ena sida och rektorn, skolsköterskan och vaktmästaren på andra sidan. Varje klass fick en fråga som de skulle argumentera för inför ledningen. Då var det dags för fråga nummer ett: "Varför ska man äta godis på skolan?" Två elever från klass 2A kom upp på scenen och argumenterade väldigt fint. Ledningens uppgift var att efter varje argumentering hitta konkreta saker i argumenten som de ville berömma. På det här sättet var barnen i fokus och fick beröm framför alla 120 barn.

Nästa som programpunkt var Dolaresas dansgrupp. Barnen kunde låten och snabbt lärde de sig dansen.

– Jag tycker att det är jättekul att kunna lära barnen att dansa. Det är intressant att se hur de kan lära sig snabbt och har öra för musik. Jag tycker även det är viktigt att barnen får testa på saker som de inte gjort förut. Kanske är det något barn som verkligen tycker om det och inser att det är något han/hon vill fortsätta med. Det är även bra att vi är på olika skolor och inte en och samma eftersom man då träffar fler barn och kanske inspirerar dem att fortsätta, säger Dolaresa.

Då var det dags att argumentera för den andra frågan: Varför ska elever varje dag ha en 30 min. promenad under skoldagen? Elever från klass 2B gjorde ett bra jobb och fick mycket beröm.

Innan nästa programpunkt skulle genomföras bjöd Mirsad upp Katarina och Melia på scenen och de sjöng refrängen av sången Euphoria i två stämmor. Sedan uppträdde Katarinas och

Julias grupp med samma sång. Barnen sjöng fint och avslutade sången med refrängen på teckenspråk.

– Jag har varit med redan från början när Malmö Ungdomscentralen började arrangera festivalen "Barn i fokus". Tycker det var kul och roligt se momenten då barnen börja känna scenen och stå i rampljuset. Då vet vi att vi har uppnått målet. Jag tycker man borde organisera flera sådana festivaler på skolorna för att barnen ska få möjlighet att uppleva att sjunga i en kör, lära sig argumentera samt dansa, berättar Katarina.

Julia var med för första gången.

– Jag fick en otroligt bra upplevelse av festivalen. Jag har varit på skolor som lärare och elevassistent ett flertal gånger och det var en helt annan stämning i klasserna än vanligt, det märktes att de tyckte att det var otroligt kul. Barnen var väldigt glada och tacksamma under hela

tiden. Det är otroligt viktigt att ge eleverna den glädjen och kunskaper och därför ha Barn i fokus runt på skolor kontinuerligt.

Sista fråga att argumentera var: Varför ska man ibland ha innerast? Två elever från klass 2C var väldigt konkreta i sin argumentering och fick mycket beröm.

Ledningen beslutade sedan att samtliga klasser vann argumenteringen och varje klass fick en chokladask att dela på som pris.

Som sista punkt i programmet stod det: En gemensam dans. Ingen visste vad det innebar. Mirsad överraskade därmed med att bjuda upp alla från åk1 och åk2 att dansa på och framför scenen. Dolaresa stod framför alla och alla kunde dansa med henne.

– Det var roligt att avsluta festivalen med så många glada barns ansikten, säger Mirsad Sahiti.

Den romska pianostämmaren och andra romska berättelser

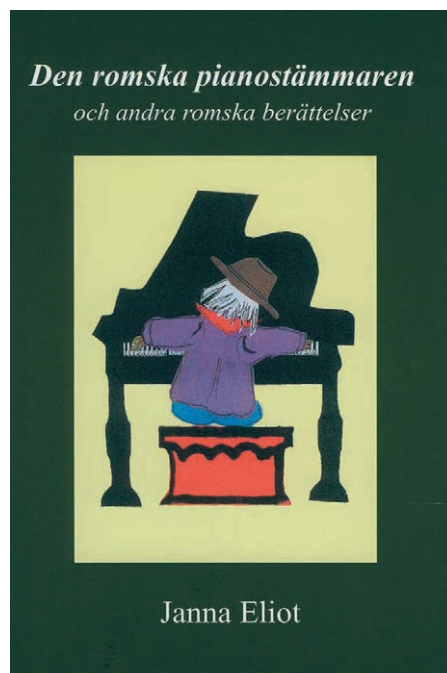
Janna Eliot presenterar sig som rysk-romsk-engelsk poet och sångerska. Förutom detta är hon konstnär, hon illustrerar själv sina böcker och hon målar vackra klädnypor, skålar av trä och återvunna möbler med romska mönster som hon säljer på marknader. Hon är även översättare från holländska till engelska av den gripande boken ”Settela” och från svenska ”Sofia Z 4515”.

Janna Eliot bor i London och har gett ut flera böcker med romskt tema i England. Nu kommer hennes novellsamling ”Den romska pianostämmaren” på svenska på ERG förlag.

Det behövs en författare med Eliots brokiga bakgrund för att kunna skriva dessa noveller. Många av berättelserna är baserade på verkliga händelser, en heter ”Noteringar från Londons underjord” och handlar om en dragspelare i Londons tunnelbana, en annan, ”Grabben från Sukule”, berättar om den sjuåriga skoput-sarpojken Ahmed i Istanbul. I en tredje

novell, ”La Dolce Vita”, lär vi känna sextonåriga Gabi, en romsk flicka från Rumänien som nu bor i ett skjul i Italien. De sexton korta novellerna utspelar sig i olika länder, de berättar inkännande och utan minsta sentimentalitet om svåra livsöden och orättvisor. Språket är avskalat, man märker att det är en poet som skriver, och att det även är en poet som översatt till svenska. Bengt O Björklund har lyckats tolka Eliots olika stilar på ett beundransvärt sätt, som tex i novellen ”Konsertrt” där tioåriga Teresa skriver dagbok om en konsert i sin skola. Man förstår att flickan är nyanländ i en klass där alla barnen är flyktingar.

”Så idag terminens sista dag”, skriver Teresa och fortsätter: ”Alla måste ha nåt för att äta från sitt land. Parviz med sig baklava. Buyun med sig burek. Cahit med sig kebab. Daapika med sig hett kurri. Jag med zumi, menar en soppa. Jag ta med i flaska och sätter på bordet. Vi dricker ur koppar och Sandi säga-mycket

trevlig soppa. Säg mig hur man gör det.”

Efter måltiden börjar konserten; ”Jag tänker blir bra”, skriver Teresa, ”men i själva verket inte så bra. Jag vet inte varför. Folk skrattar när inte är mycket roligt. Exempel, Parviz spela trumma och jag spela flöjt. Vi spela på samma gång. Jag tycker är mycket bra. Lärarna tycker är mycket bra, men kurdpojkarna skrattar.”

Många av ERG:s läsare känner nog igen den beskrivna situationen och jag hoppas detta lässtycke gör er intresserade av att läsa boken. Den har mycket att ge!

Gunilla Lundgren

Romska barn skriver ny bok

Efter Askungen i Rinkeby kommer nu en fortsättning som Gunilla Lundgren har skrivit med nio romska barn i Askebyskolan. Den här gången handlar historien om de yngre barnen i familjerna och särskilt om Daniel som ska fylla år.

Vi mötte barnen en dag på skolbiblioteket när de fick se Amanda Erikssons teckningar till den nya boken.

Text och foto: Bengt O Björklund

Den nya boken vänder sig till betydligt yngre läsare, till barn som är tre, fyra år. På plats i skolbiblioteket fanns också Arina Stoenescu som ska översätta boken till rumänska och Birgitta Alm från IBBY, International Board for young people, en ideell förening som finns i hela världen och som har bidragit med

pengar både till den förra och den nya boken, bibliotekarier och lärare.

Det var festligt värre runt bordet i biblioteket och att barnen tyckte det var roligt att skriva böcker gick inte att ta miste på.

När Fred Taikon frågar om de vill spela teater hakar de på allihop.

– Vi vill gärna spela teater sade Venezia. Och Fred föreslår ett julspel så de har tid att öva.

Gunilla Lundgren berättade lite om den nya boken.

– Det är en småbarnsbok och den kommer att vara tvåspråkig, alltså på både svenska och romska. Vi räknar med att den är klar i höst när vi har alla teckningar och översättningarna är klara.

Arina berättade att det är hon som ska formge boken och Gunilla skickar runt de teckningar som är gjorda hittills.

– Hunden Lucky är med i den här boken också, sade Gunilla medan hon skickade runt fler bilder. Barnen tyckte

bilderna var jättefina.

I det pågående bokprojektet som ska avslutas med en tredje bok, ingår även ett samarbete med ett nytt barnbibliotek i Giulesti i utkanten av Bukarest som pengarna från Askungeboken gick till. De barnen har i sin tur gjort en bok som de skickat till sina romska vänner i Sverige. Den har Arina tagit med sig.

– Ett bibliotek i Tullinge skänkte barnböcker till biblioteket i Bukarest, men det var ju ingen som förstod svenska, så jag tog kontakt med några studenter på högskolan som studerade svenska och de översatte böckerna och skrev in översättningarna direkt i böckerna.

Arina berättade att det var en författare och en journalist som låg bakom boken som barnen hade gjort till sina svenska vänner.

– De pratade med barnen och ställde frågor. Sedan kokade de ihop svaren till texten som finns i boken.

De romska barnen i Askebyskolan har skrivit brev till sina romska vänner i Giulesti. Arina berättade hur glada barnen blivit över dessa brev. Särskilt ett brev som Venezia skrivit på romska. Arina läser några av alla de brev som de rumänska barnen skrivit. Alla brev har teckningar

Gunilla visar teckningarna till den nya boken.

också. Ofta med den romska flaggan.

När Arina var på besök i Biblioteket i Giulesti var det 30 romska barn på plats, barn som bodde i närområdet.

– De undrade om de fick träffa er, säger Arina och ser på barnen runt bordet. Det får vi hoppas att de får.

Birgitta Alm talade om den författare som startade IBBY.

– Astrid Lindgren skulle ha gråtit av glädje över det som ni har gjort. Det var hon som startade IBBY för att kunna bygga broar mellan länder med barnböcker.

Fred Taikon från ERG förlag berättade att det är ERG förlag som ska ge ut den

svensk-romska boken. Sedan kommer det ju en romsk-rumänsk version som ska ges ut samtidigt i Rumänien.

– Vi har under en kort period sedan vi startat gett ut många böcker, böcker om romer, för romer, av romer eller i samarbete med romer.

Han berättade lite om svårigheterna med att översätta till romska som inte är ett så rikt språk.

– Det finns inte så många ord i romskan så ibland får vi skapa nya ord genom sammansättningar.

Alla barnen fick var sitt exemplar av Pettson tältar, den nya Pettsonboken som översatts till romska.

Gunilla och Arina.

Barnen med Pettson i högsta hugg.

Borta Friberg har lämnat oss

Den kände romske åldermannen och musikern Borta Friberg har gått bort. Han avled på sin 92:åriga födelsedag på midsommarafton. Han är saknad av familj och vänner.

På senare år var han känd som ett levande uppslagsverk för många av de unga romerna.

Text: Fred Taikon **Foto:** ERG:s arkiv

Borta Friberg föddes 1925 i Gryts församling, Östergötland. Han bodde de sista åren i Bredäng. Borta arbetade i många år som förtennare och han var tillsammans med sina bröder verksam som musiker, särskilt som gitarrist. Han har spelat med artister som Erik Frank och Calle Jularbo.

Alla romer i Sverige kände Borta och hans tidigare bortgångna hustru Sigrid.

Borta hade en berättartalang som inte många hade. Jag vill säga att han var vår tids största romska berättare. När Borta talade om svunna tider var det aldrig helt tyst i rummet. Många romska ungdomar är intresserade av romsk familjehistoria och de ställde många frågor under hans berättande.

Trots hans högaktningfulla ålder hade han årtal, platser och namn på olika personer och familjer i minnet som han gärna berättade om.

Borta levde nära min familj från det

tidiga fyrtiotalet och fram till idag. I hans ungdom bodde familjen i Ösmo och flyttade senare in till Sköndal i Stockholm och senare till fruängen, Nybohov och Årsta dal.

Familjen hade tidigare flyttat omkring i landet i jakten på förtenningsarbete och tillsammans med sina musicerande bröder sökte de spelningar på festplatser och dansbanor runt om i hela landet.

Han och hans bröder var flitigt engagerade musiker vid romska bröllop och olika fester.

Han var samhällsintresserad och kommenterade ofta landets politik.

Borta var arg på polisen som upprättat ett register över romer.

Han berömde Katarina och Rosa Taikon för deras insatser.

Dagen då Rosa Taikon gick bort ringde han och berättade om en episod när Rosa och han var unga och familjen bodde i Stocksund. Det handlade om

kakbitar från ett bageri som Rosa hade fått delade med sig av till de andra barnen i lägret. En liten episod bland många stora händelser som etsat sig fast i minnet.

Borta var en öppen och ödmjuk person som hade ett välkomnande hjärta för alla.

Borta arbetade långt efter pensionsåldern. Han köpte gamla båtar och husvagnar som han renoverade och sålde. Ja han var en allfixare.

På somrarna såg vi honom komma åkande i vit keps i sin älskade röda Ford Thunderbird 1970 med vitt vinyltak. Den står fortfarande körklar i garaget.

Borta Friberg fick stor uppvaktning på sin 90 årsdag. Hela hans familj och släkt var inbjudna till restaurang med mat och dans.

Jag kommer ihåg att hans kinder var fulla av läppstift, alla barn, barnbarn och barnbarnsbarn var framme och gratulerade honom genom att kyssa honom på kinderna.

Dansen var i gång och han dansade flitigt med alla damer som var där.

Ja han var en dansant 90-åring.

Borta var tyngd av sorg i sitt hjärta då dottern plötsligt gick bort för något år sedan. Det är svårt när barnen dör innan föräldrarna, sa han.

Familj och vänner samlade till firande och fest

Pusskalaset i full gång. Tjejerna stod på kö

En kvinnlig percussionist bland spelemän på en fotbollsplan

Sigrid och Borta med Veronika i famnen

Borta till höger i förtenningstagen

Missa inte sommarens hetaste MUSIKUPPLEVELSE

SVERIGES NATIONALDAG 6 JUNI kl. 12-18 SKARPNÄCKS KULTURHUS

12.00: 5 Folk Festivals Minoritetstält öppnar för publiken.

Kom och träffa Sveriges 5 nationella minoriteter. Möt din fördom, få en gratis bok på minoritetsspråken, se våra utställningar, ta en gratisfika och lyssna när vi berättar om vår historia i Sverige.

12.00: Flagghissning med sång

Program stora scenen

Mia Taikon öppnar 5 Folk Festival

Gålmuk

Sirocco

Folk'Avant

Hans Caldaras Roma Hot Band

Mirja Palo

Tack och välkommen åter den 5 och 19 juli i Kungsträdgården.

Gratis danslektioner med våra kända dansinstruktörer i kulturhusets dansstudio

Matti Alenius undervisar i Finsk Tango

Heléne Don Lind undervisar i Klezmer dans

Gabriela Gutarra undervisar i Flamenco

È Romani Glinda i samarbete med Judiska Församlingen, Finska föreningen i Stockholm, Tornedalingar i Stockholm, Sameföreningen i Stockholm, Kungsträdgården park och evenemang, Sensus och Stockholm parkteater, RFoD/Stallet, Skarpnäcks kulturhus. Programmet genomförs med stöd av Stockholm stads kulturförvaltning, Statens kulturråd och Stockholms läns landsting.

5 FOLK FESTIVAL

5 FOLK FESTIVAL

Lyssna till frihetskänskan i jojken, smattrande polkor på meänkieli, jiddischsång och folkvisor i ashkenazisk, sefardisk tradition och romsk sprudlande musik och dans i olika former.

Det blir en musikalisk heldag när Sveriges 5 nationella minoriteter står i fokus: samer, sverigefinnar, romer, judar och tornedalingar.

För fjärde året i rad är den populära 5 Folk Festival ett svängigt inslag i Sommarstockholm. Sveriges 5 nationella minoriteter får här chansen att visa upp sig från sina bästa sidor med musiker och sångare från hela Europa.

5 Folk Festival startade som en reaktion på att folk i allmänhet inte har en susning om vad de nationella minoriteterna är, eller vad de har för kultur, seder och bruk. Tanken med festivalen är att skapa en naturlig plattform där alla har chansen att möta och umgås med kulturer som har funnits i Sverige i århundraden.

Missa inte att boka in 5 Folk Festival i din kalender:

5 juli Kungsträdgården

19 juli Kungsträdgården

FRI ENTRÉ

För mer information om programmet: www.romaniglinda.se Följ 5 FOLK FESTIVAL www.facebook.com/5folkfestival

POSTTIDNING B

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

Diskrimineringsombudsmannen (DO) är en statlig myndighet som arbetar för lika rättigheter och möjligheter och mot diskriminering.

**diskriminerings
ombudsmannen**

Anmäl diskriminering till DO

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering inom flera områden som till exempel arbetslivet, utbildningsområdet, socialtjänsten, butiker, restauranger och bostäder.

Om du har blivit utsatt för diskriminering kan du anmäla det till DO. De anmälningar som kommer till DO spelar en viktig roll i vårt arbete för att motverka diskriminering. En anmälan kan leda till olika typer av åtgärder och insatser från vår sida.

Frågor om diskriminering?

Ring till DO på telefonnummer 08-120 20 700.

Telefonupplysningen har följande öppettider:

- Måndagar 13.00–15.00
- Onsdagar 9.30–11.30
- Fredagar 9.30–11.30
- Helgdagar och klämdagar stängt

Det går också bra att mejla till DO på adressen do@do.se.

Mer information hittar du på www.do.se.